

KALEIDOSZKÓP

Irodalmi és művészeti folyóirat

2026/1

EUKALIPTUSZ

FŐSZERKESZTŐK:

Forray Péter, Lágý Kornél

SZERKESZTŐK:

Dezső Kata, Horváth Máté

ROVATVEZETŐK:

Metrum (Líra) – Bánfi Veronika, Rostás Mihály
Epicentrum (Próza) – Bandicz Bálint Barnabás, Dubán Kitti, Forray Péter
Novum / Optika – Király Csenge Katica, Tóth Alíz
Film – Bányász Dorka Zsófia
Színház – Cseh Sára
Zene – Szalai Mariann
Spektrum (Képzőművészet) – Géczy Lajos, Kovács Attila

KORREKTOR: Dezső Kata

MUNKATÁRSÁK: Győrei Attila Zsombor, Molnár Boglárka

ILLUSZTRÁCIÓ: Bulla Liza, Hajdú Lilla Réka

BORÍTÓ: Kovács Attila

Elérhetőség: kaleidoszkop.folyoirat@gmail.com

Kaleidoszkóp irodalmi és művészeti folyóirat

Kiadó: Lágý Kornél

Székhely: 1055. Budapest, Szemere utca 8.

Kiadásért felelős személy: Lágý Kornél

Felelős szerkesztő: Forray Péter

ISSN: 3094-466X

TARTALOMJEGYZÉK

PRIZMA

- 7 - Fehér Renátó: A merénylők fénykora (*regényrészlet*)
- 10 - Szöllősi Mátyás: Pápua (*vers*)
- 14 - Gerőcs Péter: A tehetséges Fröhlichné (*novella*) – *másodközlés*
- 19 - Kürti László: mount everest sötét oldalán; hattyú (*versek*)
- 21 - Vados Anna: Pontosabb a lámpafénynél (*vers*)–*másodközlés*
- 23 - Takács Zsuzsa: Spirál-füzetek (*gyerekvers*) – *másodközlés*
- 24 - Kornis Mihály: Nemzedékemhez (*vers*)

METRUM

- 31 - Lággy Kornél: Kidőlt karó, hőésés
- 32 - Komjáti Ágnes: enyhe légmozgás a koraesti órákban; Nemzeti csipesz
- 34 - Fehér Enikő: Testi dolgok
- 36 - Bánfi Veronika: Kimondani; Voltam
- 38 - Karácsony Orsolya: Mozaik; Tábortűz
- 39 - Géczi Lajos: nincs szebb; nevetni kell
- 40 - Guszti Ágnes: Köd

EPICENTRUM

- 42 - Alkonyi Zalán: Micelium de Fungi
- 44 - Gál István: A gerle; Tearózsa
- 49 - Orosz Adrienn: Kötelék
- 50 - Csermely Mátyás: Látogatók

NOVUM/OPTIKA

- 53 - Kornis Mihály: Kuty kurutty I. (esszé)
- 63 - Illúziók közötti párbeszéd // Géczi Lajos interjúja Jenei Anita festőművésszel

FILM

- 67 - Basa Borbála: Szigorúan ellenőrzött vonatok (cikk)

SPEKTRUM

71 - Szőnyi Judit: Szezonális lepel (fotó)

72 - Sándorfi Zsóka: Olajfestmény sorozat

76 - Hajdú Lilla Réka: Ágyazódás sorozat

77 - Géczi Lajos: Metamorphosis-sorozat 1-7. (festmények)

PRIZMA

Fehér Renátó

A merénylők fénykora

regényrészlet

...where the ducks went when the lagoon got all icy and frozen over? Ezzel a mottóval indult volna a szakdolgozatom, de a tanszéki titkárság már az absztraktot sem fogadta be. Kifogásolták a témaválasztást, hiányolták a módszertant és a tudományos megközelítést, és általános aggodalmukat is kifejezték, de érzékelték és méltányolták az esetleges szépirodalmi ambíciókat. Noha igazán büszke voltam, mégis hűvös és lekezelően nagyvonalú maradtam, mint Howard Roark vagy Alistair Ryle a dékán előtt, hiszen a visszautasítás mindig zsenialitásunk elirigylése csak, a konformizmus gyáva beismerése, az ősforrás hiábavaló kiaspasztási kísérlete.

Hova mennek a kacsák, ha befagy a tó? Irodalmat másolok sorról sorra ebbe a nagy spirálfüzetbe. Hova mennek a kacsák, ha befagy a tó? Ha igazán tetszik, vagy ha kihagy a figyelmem, akkor ugyanazt a sort akár többször is egymás alá. Hova mennek a kacsák, ha befagy a tó? Jogos kérdés. Így csodálkozott rá a világra a zavart és szomorú kamaszhős abban a zárt intézetben, ahová az idegösszeomlása után szállították. Ott ült és mesélt, kelleetlenül, szívből. De hova tűnt Holden C. a Central Park-i körhintától? Ez sem kevésbé jogos kérdés. Hova tűnt abban a néhány hónapban, amíg aztán írni kezdte közvetlenül nyers, mégis regényes vallomását a szégyennek ebbe a nagy spirálfüzetébe, amelybe oly sok mindent feljegyzünk mi is?

Ok nélkül lázadó, dühöngő ifjúság, korszakos indulat. Így foglalható össze frappánsan és kortalanul Holden C. monológja, monológjának egyszerre tomboló és tétova dühe, amely másként és másként, de John Lennont és John Lennon merénylőjét egyaránt megragadta. E tanúságtétel utolsó oldalain ez áll: „Megoszthatnám talán még azt is, hogy mit csináltam így azután, hogy hazamentem, meg hogy beteg lettem, meg nem tudom, és hogy így hova megyek iskolába, ha innen kiengednek. De amúgy ehhez nincs már kedvem. De ilyen rohadtul nincs. Úgy értem, ez most egyáltalán nem érdekel. Nagyon sokan, főleg az itteni pszichós faszi, így azt kérdezzetik, hogy próbálok-e integrálódni meg így kapcsolódni majd az új helyen. De ez milyen kérdés már? Mert így honnan kéne tudom, amíg nem csináltam. A válasz: sehonnan.” Honnan tudhatnám, mit fogok csinálni, amíg nem csináltam? Amíg ezt írom, senkinek nem esik bántódása. Eleget mondani a legnehezebb. Nincs válasz, nem jön sehonnan.

A hűgával eltöltött New York-i éjszaka idején, abban az emlékezetes jelenetben, amelybe virrasztó szerzője – *quandoque bonus dormitat Homerus* – rövid időre vélhetően belealudt, a bátyjára dühös Phoebe pedig hosszan a párnába fürta könnyáztatta arcát, Holden C. a nappali takarásában dohányt szedett ki az asztali szelencéből, majd magához vette apja engedéllyel tartott és caleidoscope forgótárral ellátott revolverét. Másnap Sztálin hetvenedik születésnapját ünnepelték a világnak ezen a felén. A prágai Letná parkban például minden idők legnagyobb Sztálin-szobrát avatta fel a Csehszlovák Nép. Vagy az egy másik év volt?

Mindenesetre december 21-én, hétfőn, kora este Holden C. visszaszökött a pennsylvaniai Agerstownba, a Pencey nevű bentlakásos fiúiskolába, ahonnan nem sokkal korábban kicsapták. A hálótermeknél kezdett lövöldözni apja fegyverével, öt társát súlyosan megsebesítette, közülük kettő a helyszínen meghalt. Az osztály létszáma ismeretlen, iskolai ámokfutás miatt hiányzik három fő: két fő áldozat, Ward Stradlater és Robert Ackley tanulók, egy fő elkövető, Holden C., tanuló.

Don't ever tell anybody anything. If you do, you start missing everybody. Ha ezt mesélem, mindenki hiányozni kezd. Ha ezt mesélem, mindenki hiányozni kezd. Ha ezt mesélem, mindenki hiányozni kezd. Hiányzik Stradlater, az a ficsúr nőcsábász, az a bájgúnár zsúrpubi, az a macsó alfahím, az a rókaképű fuckboi. És hiányzik Ackley, az az undorító levelibéka, az a mulya mamlasz, az a nyápic pancser, az a nyüzüge incel. De Holden C. ezúttal és többé már valóban nem fogta menekülőre. Amikor rátaláltak, csak ült az ágyán elhíresült piros szarvaslövő sapkájában, és Arthur Rimbaud verseit olvasta franciául. Átszellemült mosollyal azt ismételte, hogy *une saison en enfer*, egy évad a pokolban, *I don't like Mondays*, *je suis impure*, *quelle vie*, *je suis impure*, *quelle vie*, *je suis impure*, *quelle vie*, bemocskolódtam, micsoda élet, bemocskolódtam, micsoda élet, bemocskolódtam, micsoda élet. A hangok kényszerítettek, a kutyám akarta, Arthur Rimbaud miatt tettem. Aztán szilveszterkor tért először magához, áramütötte. De sem a sokkos állapot, sem az ájulás, sem az alvás nem gyógyír és nem magyarázat semmire.

Holden C. nem fordította maga ellen a fegyverét, és más módon sem óhajtott kárt tenni önmagában, mint néhány évvel később generációja másik ikonikus karaktere. Esther Greenwood többször is öngyilkossággal próbálkozott azon az őszön, amely azt a hűvös tavaszt követte, amikor a világnak ez a fele Sztálint gyászolta, és amely tavasz megelőzte azt a furcsa, füllelt nyarat, amikor atomkémkedésért villamosszékbe ültették Rosenberget. Esther Greenwood ekkor érkezett a hamuszerű porban fuldokló New Yorkba, a tornádó magjába, és folyton az járt a fejében, hogy milyen lehet elevenen megégni, amikor az idegszálakon végigfut a tű. Holden C. viszont örömét fejezte ki másutt azzal kapcsolatban, hogy feltalálták az atombombát. Ha újra háború lenne, szívesen ráülne egyre, áll a jegyzőkönyvben.

Szóval ezt nem én írom. Hiába mondjátok, hogy ez az irodalom: világot állítani és korszakot, várost alapítani és időszámítást. Kincugi, mondjátok, ősi japán regényforma, amikor egy tekintélyes ember életébe az utószülöttek írnak vissza legendás történeteket, csodajeleket, istenbizonyítékot. Kifugázni egy rést egy sosemvolt időben. *American Crime Story: The Furious Holden Caulfield*. De ezt nem én írom. Ezt Mark David Chapman írta, aki börtönmemoárjában hosszú esszébetétben eredt Holden Caulfield eltűnt és eltitkolt hónapjai nyomába, munkájának mintája pedig minden börtönkönyvtár kölcsönzési bestsellere, Henry Miller hírhedt Rimbaud-könyve volt, *A merénylők fénykora*. Micsoda hivatkozások. Léteznek ezek a könyvek egyáltalán? Mi a leltári számuk? És mit üzennek rólam kapkodó könyvtári kölcsönzéseim, Somerset nyomozó? Ez nem tudomány, mert a tudomány tényekre támaszkodik. Ez nem tényekre támaszkodik, hanem fantáziára. Akkor ez irodalom.

Szintén Mark David Chapman teszi fel a kérdést ugyanitt, hogy hogyan is halt meg az az ismeretlen katona a völgyben, akinek maga Arthur Rimbaud állít emléket híres és sokat idézett versében? Mitől kéklík, mint a vadsóska, a katona nyaka? Mi van, ha az a csavargó kamasz, aki már akkor csillogóan modern költőnek képzelte magát, és akin aztán a párizsi szalonok kifinomult férfinépe is sorra végigment, poriomán kóborlása közben áldozatul esett

egy kiéhezett katonának? És mi van, ha az egész baleset volt? Mi van, ha az a katona maga kérte, hogy Arthur szorítsa közben nadrágszíjjal a nyakát? Ez lett a vége. Ez a szép vers. Ide vezet az irodalom. A völgyben egy katona alszik. Tananyag.

Akárcsak Agnieszka Holland kultikus napfogyatkozása. Melegpropagandáról gügyögnek régóta az ostoba cenzorok, mert fogalmuk sincs, mi az efebofilia, az antik kulturális örökség, az aranykor, a fénykor, amelyre az európai civilizáció épül. Ha bábáskodásnak hívjuk, azonnal pedagógiává nemesedik. Holden Caulfield viszont épp emiatt hagyja faképnél Mr. Antolinit az éjszaka közepén, nem? Persze zsebében a revolverrel akár le is löhetné az addigra már jócskán a bürökpohár aljára néző Sutton Place-i Szókratészt. De hol végződik a vigasz és hol kezdődik a kéretlen érintés? Mi az arányosság ilyen esetekben? És mekkorára tárható ki az önvédelmi időablak? Ezekről a kérdésekről mindig a kommentszekciók elfogult vérbírói és hivatásos humanistái döntenek mióta a fetiszizált jogállam világszerte tetszhalott. De a szűzfiúk amúgy is régen kimentek már a divatból. Csak a legprűdebb helyek őrzik még ezt az ősi hagyományt, a bűn nyirkos próbatételét. A szűzfiúk pedig mindig, mindenhol és mindenkitől körberöhögést kapnak penitenciaként. Ma ők a föld söpredéke, akik immár érinthetetlenek. Rajtuk a skarlátbetű. Sorsuk virtuális vérbaj, elmémesedő nemi betegség, a paranoid gyanú árnyéka, alánevetéses lincshangulat. Szociális karantén. Közösségi távolságtartás. Diadalmas közmegegyezés. Ne legyetek szüzek, legyetek inkább predátorok. A predátorok tekintélyesek, mint a nácik. Riasztóak, férfiasak, elegánsak. Bennük igazi már a démoniség romantikája és a sötétség kalandvágya. Még egy ilyen győzelem, és végetek van. Amíg ezt írom, senkinek nem esik bántódása.

Pápua

1/

Meztelenek, mintha ma születtek volna.
Ugyan a bőr állapota mindig árulkodó –
ahogyan a mellkasok s az arcok hegei –,
eleinte szelídnek hat ez a csoportos rád csodálkozás.

Kávébarna testük megfeszül, akár az íj a kézben.
A nagyszemű élemedettek közt néhány
kerek arcú csecsemő is akad.

A kántálás aztán megreszketi a tájat,
s a térded elgyengül,
ahogy éhes vadként dobban lábad alatt a föld.

Hátul, a mészkőtömbök előterében
lógó melleket perzsel a nap fénye –
errefelé csakis tarkókat, öleket takar homály.
Mélyében az élet csatornái – pénisz és vagina –,
belső teszi őket csak igazán kívánatossá.

A közelebb állók cserzett kezei közt
kőkorszakból itt ragadt dárda. A mozdulat,
akár a félelmed, váratlanul ébred,
s a fenyegetés így is, úgy is a szívedig hatol.

Tucatnyi hegyes nyíl repül feléd
és kárörvendő nevetések hangja.

Fogatlan mosolyuk több
mint győzedelmi jelzés, rémálomszerű.
A mindig éhes lelkeket
még a halál fenyegetése sem tántorítja el.

(Véresnek látszó ajkuk nem emberi,
folyton álmodot motyog a bétel bűvöletében.)

A rekeszizmok alatt némi édes gúny éled,
amíg a döbbenet kifordít önmagadból.
A férfiak ugyan még sebre vágynak,
de harci szomjukat nem véred csillapítja.

Elszabadult a szégyenteljes idő.

2/

A legidősebbek még ismerik azt
a mellkastáji zsongást,
amit egykor a szomszédos klán halált hozó ordítása keltett.
Az időt, amelyben az emberi bél kiontása dicsőséges volt
– vérben forgó szemeké, szivacsos agyaké –,
s a halált nem fertőzte semmi félelem.

Egy pörsenéses arc. A félkarú.
Ketten maradtak mindössze, még élő tanúi
a kegyelmet nem ismerő törzsi háborúknak.
Testükön alig találhatsz sértetlen redőt.
Kunyhóikban kihalófélben lévő fajok
példányainak lenyúzott bőre aszík.

Az a nő összesen tizenhárom gyermeket szült,
de közülük csak négyen érték meg az ivarérett kort.
Mellén ma már csak a gyász árnyékai csüngenek –
a test jócskán megsínyli a féktelen lakomát.

Arrébb, az embermagas máglya mellett
rühes bőrű kutyák párzanak.
A napszitta szerelem nyüszítő hangokat szül,
ahogy rákosodó fájdalomuk lassan álomba szenderül.

A kövér disznót, bár kamaszok vonszolják be serényen,
végül a gyilkolásban jártas férfiak fogják le,
hogy meg ne szökjön,
s mialatt a fény a pupillán át a retináig hatol,
egy harci dárda kegyes halált lehel belé.

Már ömlik is a sűrű vér a kézre.
Figyeld, hogy búzlik itt a csönd.
Tüdő, gyomor kirántva. Máj se kell.
Gyönyörű, ahogyan múlik itt az élet.

3/

Hajnalban pillantottad meg először.
Még teljes egész volt a test,
lent feküdt a porban, úgy tűnt,
könnyű alvás és fájó ébrenlét között.

Csak másnap reggel látszott, hogy halott már.
Ugyanaz a póz, ugyanaz a mozdulatlanság. Árulkodó.
Leírhatatlan idegenség sugárzott
a már kihűlt anyagból.
Még egy idegrángás se. Szőrét is csak szél borzolta föl.

Minden bizonnyal rákos lehetett. Fölpuffadt hasa,
mint egy hordó, egykor tele erjedt gyümölcscsel –
ma már csak szorgos hangyák lakhelye
meg éhes férgeké.
Buzgón táplálja őket a szétszivárgó élet.

Egy hete még mohón csaholt benne a félelem.
Halála előtt, láthatod, valaki alaposan elverte,
törött láb és bordák, véraláfutások jelzik kínjait
sok nap után is.

Zajos legyek lepik be kifordult beleit.
Rothadt húsa ma már varjagnak se kell.

Két hét után egy mélyedés az ágya.
Mintha a föld is menekülne az oszlásnak induló szervezet alól.
A délutáni nap dús melege lehántja szőrét,
fölfedve vonyítani vágyó csontjait.
De kárhozata: némaság – mint nekünk, hogy figyelni kell.

4/

Olyan nap nem múlik el itt,
hogy néhány gyerek meg ne halna.
Leülnek mind a Baliem-folyó iszamos partján,
majd melléjük csücsül a víz, csalfán, a partra.
Halotti ing terül rá hajnal-tájra, köd.
A háttérben vérmes állat kaparva nyög –
itt minden hangos, mi maga is neszre éhes.

A föld fogatlan úrje meg csak tátong.
Csonkolt tagok hevernek szerteséjjel.

A szikár sötét, amely megindult feléjük,
kegyetlen, akár a sok meztelen, sivalkodó kölyök,

aki még ott ugrál a kunyhók friss szalmával
bélelt tövében, vagy az erdő vízvályta ösvényein sündörög.
Letört ágak, talpak nyoma mutatja az utat a mélybe,
ahol áldozat visít és áldozó morog.
Pengesuhintás. Föltárul minden szemérem.
Kint véröntözte tárgyak. Bent betört homlokok.

Az éjjel itt a férfiházban éber álom,
rúgások, koppanások, denevér cikázik,
zizeg, rászáll a fojtófüge földig lógó ágaira.

Nem alszik senki, mert az ellenség közel van.
Disznó, vagy talán újra emberhús kell
a lápos, szellem-járta föld fiainak.

5/

A sziget nyugati felén található a völgy,
ahol borotvaéles ormok közt ébred a nap,
s amit éjre liánok fojtó szorítása gyötör.

Ha eljön az alkony, kitarja szárnyát a szomszédos
hegy szelleme, majd ködként fekszik rá a tájra.
A fátylak érthetetlen nyelvét senki sem beszéli már.
Fájdalmát önszántából senki föl nem tárja.

A disznók és fegyverek földjén álomszerű
ébredésben várod a füstízű hajnalt.
A lesben álló árnyak régen körbevettek,
s éjjel érzed csak igazán, hogy telis-tele vagy
a világ végéről hozott félelmekkel.

Errefelé szokatlan mintázatot öltenek a csillagok odafönt,
míg idelent a táj holdtengerek fényében tündököl.
Napfelkelte előtt az eső órákon át el sem áll,
te mégis átkozottul szomjazol.

Reggel egy tátott, ásító szájból
odvas fogak rettenetes búze árad,
miközben átkeltek a párából láthatatlanná vált folyón.
Meztelen emberek parancsra bozótívágó késekkel
irtják az ősi erdőt, hogy a legmélyére hatolhass,
és nevet adhass az útnak, amely csakis miattad létezik.

Gerőcs Péter

A tehetséges Fröhliczné

(másodközlés)

Délelőtt tíz órára várta Rigó Kálmánt, a villanyszerelőt. Tíz óra negyvenegy volt, de nem merte felhívni, mert Rigó Kálmán bőbeszédű volt, a fiatalasszony pedig mostanában nem vágyott sok szóra.

Hogy ne tétlenül töltse az időt, felületi takarításba kezdett. Hetek óta nem adódott alkalma a fürdőszobában vízköteleníteni. Épp a csapot sikálta, amikor - tíz óra ötvenkét perc - csöngettek. Felvette a kaputelefont, és kérdés nélkül beengedte az érkezőt. Az ajtóban ott állt egy magas, mackó alkatú jovialis ábrázatú férfi, nyújtotta óriási tenyerét.

- Szólítson nyugodtan Rigó Kálmánnak.

- Jó napot. Fröhliczné.

- Á, milyen szép neve van kegyednek. Az ura netán sváb? Vagy ez zsidó név?

- Igen. Nem. Itt, ha beljebb tetszik - Fröhliczné odébb rúgta férje bőrcipőjét, mert az valahogy épp az ajtó elé keveredett - ha beljebb tetszik... mutatom a problémát.

- Kérném alássan, mindjárt az elején problémázunk? Micsoda életről beszél! Én például soha nem problémát látok, hanem megoldandó feladatot. Tetszik érteni? Mindjárt egészen másként fest a dolog - Rigó Kálmán bebújt a kis lakás ajtaján, fejbúbjával a nappaliban megérintette a csillárt, koszos bakancsáról pergett a tavaszi sár - mert ha például rossz kedve támad az embernek, ami ugye az én esetemben igen ritka - pajkosan kacsintott a fiatalasszonynak - sokat segít ez a stratégia - így, á-val mondta, hogy stratégia. - Aki problémát lát a dolgokban, az mindig siet, tetszik érteni. Na, ez a másik dolog, kedves fiatalasszony. Ugye nem baj, ha így hívom? Hiszen kegyed előtt még ott áll az egész élet, bár meg kell hagyni - fáziskeresőjével, mintha a mutatójára lenne, pajkosan megdorgálta Fröhlicznét -, kegyed egy kissé színtelen. Ha szabadna javasolnom, menjen ki a napra. Miért nem megy sétálni a barátaival? Nehezen hinném, hogy egy ilyen kedves hölgynek nincs számtalan barátja. Mert tudja, ahogy a költő is mondja...

- Igen, hogyne, itt, ha bejön a fürdőszobába, a mosógép mögötti konnektorral van valami... megoldandó dolog.

- Hej, ezek a fránya mosógépek! Sokat kérnek, azt meg kell hagyni. És nem csak a fogyasztásról beszélek, tetszik érteni, ugye? Rövid élettartamú ócskavas mindegyik. Az én időmben, ha nem haragszik, valamivel idősebb vagyok kegyednél, ezeket még húsz, harminc évre tervezték. Manapság meg - Rigó Kálmán legyintett egyet. - Behajolt a mosógép mögé. Az aljzat kiszakadt a falból, és a kábeleim lógott szomorúan. Rigó Kálmán megrázta a fejét, aztán

felegyenesedett, és felvont szemöldökkel, mintegy meglepve közölte Fröhlichnével, aki idő közben csakugyan egyre színtelenebbé vált, miszerint - Ez ki van szakadva a falból.

- Igen, ki.

- Ejj, ejj. Hát, kérném, ezt vissza kell illeszteni.

- Igen, azért telefonáltam...

- De ahhoz ugye előbb el kell húzni a mosógépet.

F-né máris átkarolta vékony karjával a szerkezetet, és kitolt csípővel, eltorzult arccal húzta-vonta, mint a birkózó az ellenfelét.

- Nem úgy van az, asszonyom - mordult rá Rigó Kálmán. - Hát kérném, nem szeretném én itt a mentősökkel eltölteni a reggeletem. Életrelé van-e? De tudja, mit! Akár van, akár nincs, tessék szépen lekapcsolni a biztosítékot. Mosógépet áramtalanítani. Nem ismerek magára, kisasszony, nem ismerek magára!

Fröhlichné elszaladt a spájzba, valami zörgött, aztán csörgött, egy láda valahonnan leesett, végül sikerült előrángatnia a fém kislétrát. Óriási robajjal átcibálta a konyhán, kinyitotta, felállt rá, és matatni kezdett a biztosítékok között.

- Tessék nyugodtan lekapcsolni az összeset. Nem kockáztatunk. Nem akar ma senki meghalni, ugye kisasszony! Hiszen élni olyan jó dolog, tetszik érteni. - Rigó Kálmán a fázisceruzáját, ami eddig a kezében volt, beillesztette a munkaruha zsebébe. - Most már húzhatja azt az átkozottat.

A mester mosolyogva nézte Fröhlichné és a mosógép küzdelmét.

- Szerencsés egy jószág - dörögte vidáman.

- Na, nézzük, kedvesem, nézzük - dünnyögte, miközben a fejlámpa pántját igazgatta a fején. - Nem olyan nagy dolog, higgye el nekem, drága asszonyom.

- Elhiszem, de én nem értek az ilyesmihez.

Rigó Kálmán, mielőtt a csavarhúzójával behatolt volna a dugaljba, felegyenesedett; arckifejezése maga volt a döbbenet.

- Nem? Hát hiszen semmiség az egész. - És már nyújtotta is a fázisceruzát Fröhlichnének. - Tessék megfogni! Nem harap.

Mint egy koronát, óvatosan felhelyezte F-né fejére a fejlámpát (a pántja savanykás szagot eregetett), aki ezzel a keskeny, idegesen cikázó fénynyalábbal a feje körül hirtelen nagyon magányos lett, akár egy világítótorony az éjszakai tengeren. Minthogy nem szeretett volna a férfi szemébe világítani, ettől fogva nem találkozott a derűs ábrázattal, csak a hangja kísérete, mint a lelkiismeret.

- De ha maga nem is ért hozzá, azért a Fröhlich úr biztosan látott már dugaljat. No, tessék szépen oda leguggolni. Úgy, úgy! Látja a műanyag borításon azt a kis csavart? Tessék csak bátran kicsavarni, nincs áram alatt.

Ilyenek hallatszottak a fürdőszobából:

- Úgy, úgy. Nem, azt tessék visszahelyezni, és mielőtt a kegyed meghúzná, szorítsa a falhoz a másik kezével. Úgy, bizony! Nagyon ügyes. Komolyan mondom, gratulálok magának.

A dugalj visszakerült a falba, F-né visszakapcsolta a biztosítékokat.

- Nagyszerű. Akkor készen is vagyunk?

- Még van egy lámpa is, amit meg kellene nézni, ahogy a telefonban is...

- Nono! Nem úgy van az. Tegyük félre a sietséget, és pihenjünk egy kicsit. Nem hajt minket a tatár, tetszik érteni.

- Egyre mennem kell a gyerekért az iskolába.

- Kegyed ne siettesen, ha kérhetem. Egy munkát végigzongoráztam, erőt kell gyűjtenem. Kérhetném-e, hogy készítsen nekem egy szelet kenyeret, mert rettenetesen megéheztem.

Fröhlichné szaladt a konyhába, hogy kenyeret kenjen a mesternek. Rigó Kálmán szeme megakadt a bejárati ajtó előtt heverő férfi bőrcipőn. Nagyon szép lábbeli. Negyvenhatos? Vagy nyolcas? Lehajolt, megfordította: hiszen ez nyolcas, épp az ő mérete. A talpa még érintetlen. Hiszen ez egy vadonatúj...

- Itt van a kenyér.

Amíg Rigó Kálmán a tízórait fogyasztotta, melyhez egy bögre kávé is rendelt négy cukorral, fel-alá járt a kis lakásban, és közben elismerően bólogatott.

- Szép, takaros kis lakás, meg kell hagyni. Egy ilyenben el tudnék lakni magam is.

- Igen, köszönöm, ezt a lámpát, ezt kellene itt, tessék nézni... nem tudom, mi baja, nem világít pár napja.

Rigó Kálmán összevonta szemöldökét, törzsét előbb hátravetette, majd huncutul elmosolyodott, és egészen közel hajolt F-néhez, aki gyorsan lesütötte a szemét.

- A lámpa magában nem ad fényt, tetszik tudni kisasszony. A lámpába izzó is kell, az világít. Ha egyszer csak már nem ad több fényt, izzót kell cserélni benne. Ezt nem tudta a naccsád? Ejnye, no!

A fiatalasszony alig tudott megszólalni, úgy kiszáradt a torka.

- Cseréltem benne izzót.

- Ohó! Akkor nincs más hátra, minthogy megnézzük. Na, tessék, itt van a csavarhúzó, tessék csak lecsavarozni azt a burát. Csak semmi félsz, Fröhlichné. Akinek ilyen bátor neve van, az nem hátrálhat meg semmi elől.

Miután áramtalanították a lakást, F-né a létra tetején találta magát a fénylő koronával, csavarhúzóval a kezében, és a mester bátorító szavai kíséretében bontotta szét a mennyezeti lámpa két buráját. Soha életében nem szerelt még, és bár feszélyezte a mögötte álló nagytestű férfi, aki a pocakjával időnkén megérintette a vádliját, pár percre megfedkezett róla, hogy a fiáért siessen az iskolába.

Nézte a kék, a piros és a barna borítású drótokat, ahogy kúsznak ki a falból, meg azt a kis téglalap szerkezetet, amelyet Rigó Kálmán „csokinak” hívott, és amelybe több irányból lehetett csatlakoztatni a kábelvégeket, majd apró csavarral leszorítani őket, hogy kapcsolatba lépjenek egymással, és miközben a fénysáv a feje mozgását kísérte a sötét nappaliban, lebegő érzés fogta el, és érthetetlen okból, de megnyugodott.

- Látja, csillagom, megy ez magának. Maga nagyon tehetséges, drága asszonyom. A férje, ha meglátja, összeütheti a tenyerét - hatalmas csattanás a sötétben, F-né felsikoltott, és ha a mester nem kapja el, talán nyakát szegi. Egy pillanatig a hatalmas férfi karjában pihent, aztán egy óvatos kézmozdulattal jelezte, hogy most már leszállna. Rigó Kálmán egy lendületes mozdulattal a talpára állította F-nét.

- Elnézést - mondta, és a férfi szemébe világitott.

- Nem tesz semmit. Örülök, hogy segíthettem.

- Most már jó?

- Hogyne! Fejemet teszem rá, hogy most már kiváló. De azért a burát még ne tegye vissza, hátha valami balul üt ki, tetszik érteni. Kapcsolja vissza a biztosítékot, és ha minden szépen fungál, visszaillesztheti a burákat. Onnantól már nem kell félnie semmitől.

Fröhlichné így is tett. Áthurcolta a zörgő létrát a lakáson, felmászott rá, a kapcsolókat egyesével visszakapcsolta, a lámpák felgyulladtak.

- Látja, csillagom? - mondta Rigó Kálmán, és újra összeütötte a tenyerét, hogy csak úgy csattant.

Fröhlichné megint átvánszorgott a lakáson a létrával, hogy visszaillesse a lámpaburákat.

- Komolyan mondom, drága asszonyom, maga igazi tehetség.

- Köszönöm. Most már igazán mennem kell a fiamért. Mennyivel tartozom?

- No, akkor most várjon egy percet, hadd számoljak! - Rigó Kálmán átrappolt sáros bakancsával a szőnyegen, leült a férj íróasztalához, kisajátított egy jegyzetpapírt meg egy díszes tollat, ezt megnyálazta, és számolni kezdett hol csak dörmögve, hol hangosabban kiejtve néhány számot. Aztán ujjai között a toll megállapodott, a mester felállt. - Negyvenhétezer és kétszáz forint. F-né beletúrt a táskájába, kotorászni kezdett, amikor pedig nem találta a tárcáját, kiborította az egész tartalmat a szoba közepére, majd térdre rogyott, és kihálászta a piros tárcát. Remegő kézzel kutakodott benne, de abban csak harmincezer forint volt.

- Nincs nálam ennyi pénz. Esetleg nem lehetne...

Rigó Kálmán teljes meggyőződéssel mosolygott.

- Drága asszonyom. Ábszolúte semmi gond. Ábszolúte. Holnap eljövök érte, ha megfelel.

- Nagyon köszönöm. Nagyon kedves. Igazán hálás vagyok. Igazán hálás, tényleg. köszönöm.

- Ugyan, ugyan - odalépett Fröhlichnéhez, felemelte, és két nagy tenyerébe fogta a nő remegő apró kezeit, majd finoman megcsókolta.

Az ajtóban még ezt mondta derűvel:

- Okvetlenül dicsekedjen el a férjének, ha az megjött a munkából.

Fröhlichné tökéletesen kifejezéstelen arccal szólalt meg, semmibe néző tekintettel.

- A férjem három napja halt meg.

- Óh, igazán részvétem. A viszontlátásra.

Fröhlichné bement a nappaliba, és leült a férje íróasztalához. Pár perc múlva ismét csöngettek. F-né odatámolygott a kapucsengőhöz. Egy pillanat múlva Rigó Kálmán állt előtte.

- Drága Fröhlichné, mondja csak, elkérhetném ezt a szép cipőt? Épp az én méretem, más meg már úgysem fogja használni, tetszik érteni - F-né átadta a férje cipőjét Rigó Kálmánnak, aki egyenesen sugárzott a boldogságtól.

- Nagyszerű. Esetleg egy szatyrot is tudna hozzá mellékelni? Köszönöm, drága. Egyet se féljen, jövők holnap is!

Megjelent: Telex tárcarovat

Kürti László

mount everest sötét oldalán

fekszenek fagyottan, törött
lábszárral, beszakadt koponyával.
vagy a szivárványvölgyben lógnak kötélén,
meg jégtömbként ülnek színes ruháikban.
aki mégis feljut a csúcsra egy életre
a mennyből száll alá. aki le is jut élve
annak aranyba foglalják nevét nyugaton.
csak a falusi serpák unják az egészszet,
-több száz esztelen ingajarat. de az instán
mára ők is csúcsrajárnak. Oxigénpalack
és málhák nélkül ülnek a fotelben,
csüngenek a neten. már csak a szivárvány-
völgyben lógnak valódi névtelenek,
színes ruháik lemállanak róluk a borotvaéles
szélben. viharok jönnek-mennek.
ők pedig himbálóznak még éveken át
sok-sok követővel a fejük fölött, akár
a pocakosodó serpák az instán.

hattyú

pedig július vége, máskor
a tiszapartot már rég belaktad.
béke van és eső utáni áradás.
mi kellene más, mozdulatlan
kalandnak? árad a néma víz
és mint tavasszal, fel-fel habzik.
volt év, mikor a szamosból
elhullott birkák, lovak...
idén újra fertőz a folyó, ki hinné,
hogy a háborúból érkező tiszalé
mossa lábad elé az ukrajnai
tömegsírokat. lentebb a parton

családok fürdenek. béka vartyog
a belógó ágak közt. meleg van,
hűlni jó, és vacogni nevetve. ki akar
a halálra gondolni, meg, hogy odaát
dúló harcok. nyaralás és elnyúlt
homokos part. fénylő rágógumi
a napernyő rudjába nyomva. még
egy hónap a nyárból. lövész- és
halottas árkok, eltévedt golyók,
néma medrek, örvényes tiszta hűvöse.
ki tudja, honnan, sosem látott
hattyú tempóz a csillogó zöld folyón.

Vados Anna

Pontosabb a lámpafénynél

Le kéne már válnom, tudod, mármint
nem járhatok ide örökké,
de amint elképzelem, hogy kevesebbet látlak,
szorítani kezd a mellkasom.
Azt mondom, kevesebbet látlak, de valójában
arra gondolok, ahogy rám nézel.
A gyulladás úgy történik, hogy én magamat,
de látnod kell, miközben csinálom.
A szemek homálya > a lámpafénynél.
A szépség is a néző szemében van,
én azért gyógyulok melletted, mert
olyannak látlak, aki képes gyógyítani.
Azt mondom, ahogy rám nézel, de ebben
benne van, hogy én is nézlek.
Olvasok benned és találgatom, hogy
fáj-e valami, nyomnak-e téged is a számlák,
vagy hajnalban mire ébredsz fel.
Csak addig voltál pótolható, amíg
méricskéltelek, hogy mennyit bírsz,
majd a teljes súlyomat rád engedtem.
Ne ringasd magad abba, hogy pótolhatlak.
Engedj, de ne engedj el. Ha csendben vagyok,
akkor épp hallgatok a vágyról,
hogy az inget levegyem rólad,
hogy a zsebkendő dobozt hozzád vágjam
vagy legalább megérintsem az arcod;
a szavak tompák, esetlenek, gurulgatnak,
ki tudja hová, ki tudja minek. Ezt a csüggedést
viszem át mozdulatba olyan terekben, ahol
te nem vagy ott. Hogyan tudok megmozdítani
egy másik testet. Hogyan érzékelem a másik
táncos lába alatt a talajt. Hosszú duettekben
két egymásnak nyomott keresztcsont,
valaki haja, ahogy a nyakamba lóg. A tenyerem
a falon: nem érinthetlek meg és ez ennyi.
Lépések a teremben, az utcán, megint a rendelő.
Egy olyan illat a lépcsőházban, amit hozzád

kötők, pedig a fa és a kő burkolatok szaga.
Ez voltál: szilárd felület, aminek neki üthettem
a bordáimat. Szabadulni lenne jó.
Elviselni vagy megszüntetni a közelséged
egyformán nehéz.
Messze vagy közel: hozzám tartozol.
Egyik táncos a másikat, a hátadra vettél.

Megjelent: Vados Anna: Egymás lélegzete, Magvető Kiadó, 2025, 88 oldal, 3150 Ft.

Takács Zsuzsa

Spirál-füzet

Volt egy kék-zöld-sárga spirál-
füzetem – mára már legendás.
Ámbár döntsön az utókor felőle.
Ebbe a füzetbe írtam első versemet,
amely egy viharos, őszi este született.
A szél őrjöngött, kergette a fákat.

Apám azt javasolta, hogy rendezzünk
versparádét. Legyen az ősz a téma!
A többiek rágták a tollukat, de mi ketten
élveztük az írást módfelett. Győztesnek
végül engem hirdetett ki apám.
Be kellett volna vallanom talán,

hogy versem már egy éve kész volt,
de akkor a bátyám és húgom
látni akarta volna a többi verset is.
Faggattak volna titkos szerelmemről.
De erről hallgatok inkább.
Őrizze minden költemény a titkát!

Megjelent: Takács Zsuzsa: Spirálfüzet Magvető kiadó, 2021, 80 oldal. Illusztrálta: Turi Lilla

Kornis Mihály

Nemzedékemhez

„Tett ellen a 20.-ik század az óvszer!
Kelet-európai kényszer
megbeszélni, ami nincs.
A halál emlékezete kincs.
Mint a veszett fejsze,
meg a nyele:
Bugyonnij
és
Hanele!”

Tudjátok Ti, hogy mi történik?
Tudjátok, hol vagyunk?

Csak nem akarjátok, hogy afféle bélyeggyűjtő legyek?
Egy korlátolt felelősségű szépirodalmista? Szakmabeli?

Megjelent tőled valami mostanában? Olvasta valaki?
A brancs? Elájult tőle? Visszontválaszolt?
Abban a havi unalmasban, amelyikben illik?

Ki-ki istenül a maga szellemkertjében, az utcaseprők meg
fegyelmélettel seprik az utcát? Hadd seperjék, hiszen az a
dolguk, miért is nem születtek ihletett családba. Egyébként,
te kinek írsz? Írsz, mert jön? Árad az igazság? Amit csak te tudsz,
a Bölcsészkar meg száj tátva áll, és elemez?

KI A DIVAT? JELENTKEZZEN A DIVAT,
A POSZTMODERN A BEJÁRATNÁL VÁRJA.

Valóság, mert sértetlenül megjelent nyomtatásban is.
Gratulálunk, helyet cserélhet Hamvas Bélával
és együtt utazik Juhász Ferencsel a halhatatlanságba,
amit ebben az évben Szófiában rendeznek »le«

„Ön itt a magyarság kérdését feszegeti,
s közben a Tobleronét eszegeti?

Az író, mint tévé-arc.
Megkövesedett maszkban inti a csórókat,
őrzi a halott hagyományt. Olykor hunyorogva szemtelenkedik:
„– Kivágják!” – benne marad.

Én a magam kis körét fogom,
nem középiskolás fokon
vadí-tani?

„KINEK NINCS MÉG KRITIKUSA, SRÁCOK?
IGYEKEZZÜNK A FELSZÁLLÁSSAL – HOZZÁM!
INDUL A NYUGAT NEGYEDIK NEMZEDÉKE, ZÁROM AZ AJTÓKAT...!”

Az irónia az irodalmi mesterség utolsó cselfogása.

a legveszedelmesebb hitelesség. Ha az irónia világa
beteljesül, a fogalmak értéke megsemmisül.

E művelt jókedvet az újkorban először Goethe
proponálta – nem volt éppen hölderlini alkat –,
és Thomas Mann csinált bestsellert belőle,
de mind a ketten csak azért úszták meg, mert
a dolog természete szerint nem gondolták ezt sem komolyan,
csak annyira, mint mind, akik utánuk jöttek,
önélégült polgárok, magabiztos patríciusok.

Elegánsak: ironikusok: OPERAÉNEKESEK!

Siker beszél, tehetség kacag: minek feküdjünk a sínekre,
ha kiröhöghetjük a halálvonatot?

A zseni nagy orr, de nem lóg a levesbe.
(Csak a „pisze” melósé, az írástudatlan börtöntölteléké!
Azokét ugyanis íbeleverik zavartalanul.)

Az irónia az irodalmi szellemet tőzsdévé züllesztzi,
ahol az apokaliptikus válság előérzete a fogalmak árát
egyre lejjebb nyomja, és a licitálók mindegyike
azt a hosszú, mámorosan felelőtlen és euforikusan
narcisztikus pillanatot igyekszik tartósítani, ami egy
minden képzeletet felülmúló pánik előtt tapasztalható.

Auschwitz-Oświęcim vasútállomásán készült amatőr fotókat nézegetve
ébredtem rá nemrég, hol született a tömegkultúra, mire jó a napközirendszer,

miért van föld alatti közlekedés, s honnan nyeri gonosz értelmét az ételbár-tánc, a szervezett

fogyasztás: a mai jól ismert, internacionális kultúra-design.

A hétköznapnál is hétköznapibb ez a hétköznap.

A rámpán ácsorgás ideiglenessége.

Az a hegyes könyökű, idegesítő másik!

A szülők számára is minden arra vall:

a gyerekek ruhája jelentősebb gond a gyerekek gondjánál.

Áruhegyek. Jelhegyek a massmedia monitorán: digitális kultúra.

Az írás, mint raktározási probléma.

Az ember, mint raktározási probléma.

Lakótelepek, alvóvárosok. Esetek egymásutánja.

Megjegyezhetetlen, mivel egyik se különös: általános.

Általános esemény nincs, ezért napjaink történelme pletya.

Meg nem történt eset. Magaskultúránk fitorog:

és aki képes, külön-logosza kötelén át

„fölmenekül”.

Hova?

A műveltség erkölce az erkölcs műveletlensége.

Mivel immár minden lehetséges és minden megtörténhet,
bármelyik pillanatban: semmi nem valóságos, és semmi
sem történik. Marad a realitás. Adatbank és információéhség.

Gyerekpornó, tömegturizmus.

Konzervkultúra, világterrorizmus.

Strand és fesztiválok, szabadidő-diszkók

Azt hiszik, a gondolkodási idő lerövidítésével

a gondolat születésének kedveznek. Ezt nevezem auschwitz-i logikának!

Divat a személytelen. Chip-korszak. Robot-horror. Tömb-politika.

KÖNYVVÁSÁR.

Azon vesszük észre magunkat, hogy irtózunk a szépirodalomtól.

Részmunka. Elvégzi, aki tudja – olvassa, aki felkészült hozzá.

Hideg döbbenettel vesszük tudomásul, hogy a költészet halott.

A vers észrevétlenül kiköltözött az emberi szívből,
hivatalos ünnepségek sallangjává vált,
hetilapok helykitöltő lettrizmusává,
rockkoncertek mellékes szélhámosságává.

A visszhangtalan költők szerte a világon
szobapálmaillatú szimpóziumokon egymást boldogítják.
A költők díszmütyürök.

Félek, nemsokára a prózaírók is ide soroltnak,
átlapozva könyvespolcra tett, jelen idejű klasszikusokká,
akik az ihletet a költőktől fátumszerűen elorozták...
Hány hét a világ, zsenitársak?

Hát nem küldöttek bennünket,
nem Ő küldött bennünket,
nem a só vagyunk? Show?
Ki-ki költözzön a maga regénykastélyába,
kegyesen üdvözlje képességei ablakába állva
mihez sem értő alattvalóit?!

„Hiába füröszköd önmagadban,
csak másban moshatod meg arcodat...”

Dráma nincs, és ugyanazért: nincs hozzá közösség.
Közösség nélkül a színház nem jelenvaló.
Egymást vizslatva viselkedünk a sötétben.

Azt látni ma, hogy hétfővé és kedde avanszál a botrány,
hétköznapivá csalja magát a bűn.

Ilyen helyzetben árulás a rész-foglalkozás,
a magán-remekmű, a világtérboly fumigálása.

Mire várunk? Mit kéne még mutatni,
hogy az elhagyottat ismerjük fel az emberben,
a sorbanálló táborlakót a gemüse egyenkondérja előtt,
akihez nem szólhat könyvkiadás, akit nem szabadíthat
irodalmi est, se külön-égbe vesző minőségünk lakhatatlan katedrálisa?

Helyzetem kétségbeejtő: jelen akarok lenni.

Nem a kulisszák udvarában, a megrendezett realitásban,
se kultúrszakértők sznobizmusában – hanem viszonyban,
személyességben, dialogikus létben, szólásban,
és szólíthatóságban. Négyszemközt veled, aki vagy.

Kihirdetem utolsó felszólításomat.

Aki felém fordul és kérdez: ahhoz beszélek.

Az érdemel szót, akinek gondja van.

Aki ma gondtalan, az örült.

A tömegkultúra terméke többnyire iparszerűen gyártott szarféleség.

A magas kultúra viszont el nem siratott áldozatok tömege alatt gyűjt magának gonosz ésszel, érinthetetlen kincset.

„Senki pedig, ha gyertyát gyújt, nem teszi rejtekbe, sem a véka alá, hanem a gyertyatartóba, hogy akik bemennek, lássák a világosságot.”

A művészet nem klubszoba. A szabadság nem osztható.

Ne legyetek irodalmárok, senki se menjen be a másikat odahagyva, mert biztosan kinn reked.

Tudjátok, mi történik. Tudjátok, hol vagyunk.

Aki most se akar Isten kisleánya lenni, mehet a sunyiba: köteteken át hizlalhatja a gögjét, lehet mind derekabb és derekabb, és törzsfő: klubvezető; pusmoghat ravaszul az önkéntes értékkel, a tojásfejű nyájas olvasókkal.

Csírázhat Európa pinceporában, mint egy kiválasztott és ottfelejtett krumpli.

Ma mindenki tud írni, aki ráér.

Erre ne legyünk büszkék; ez a vég jele.

Most minden kipattant, és magától zenél, mint a bolondóra, hogy hallhatatlanná tegye a teret, ahol a szerencsétlenség magára hagyva jajgat, mérhetetlenné tegye az időt, amelyben hétköznapiunk egyhelyben totyog, múltját és jövőjét nyomtalanul veszítve el;

s hogy ne lehessen látni az anonim kárvallottat, a járókelő-latort, a luciditás káprázatával vakítja el a belső Napja fényét kereső, Jóbként vergődő Földet.

Hisz ez már nem Föld. Ezek nem csillagok!

Az ember egyedül van, mert közte és közte – a közlés megszakadt.

Helyette Teletext van, Basic English,

meg Könyvbarátok Klubja, Forma-1.

A rész-szerint-való művész érdektelen.
Faragott kép a sztár.

Mint aranyborjú a szakmai tökély,
és pusztító utálatosság a kiművelt költői teljesítmény.

Most az kell, ami kibírhatatlan.
Az kell, ami nem illeszthető.
Aki: én. Aki: Ő. És nem funkcionál!

Nem fordítható, nem lehet szinkronizálni,
se bemondani, vagy kivenni a műsorból,
mint egy idejétmúlt, érvénytelen tárgyat.

Most az egyszer nem szabad megmenekülni.
Én legyek a szó, bűnvallomás és itt-lét.
Jelenlét, beköthetetlen válasz.
Egy személy, aki van.
S jól tudja, hogy mindenért felel. Születésünk a megbízatásunk.
A képességeink csupáncsak eszközök.

Most bizony tudni kell, hogy miről van szó.
Hát irodalomról van szó?
Sose volt.

A szóról van szó.
Márpedig az mindenki előtt ismeretes.
Holott meghalt. Mert meghalt,
feltámadott a harmadik napon.

Ki tart velem?
Meg akarok halni, hogy éljek.

METRUM

Lágy Kornél

Kidőlt karó, hőésés

Restár Sándornak & Zalán Tibornak

Itt, Kelet-Európában szakad a méz.
Baszunk orrba-szájba,
a hatodik hét után már nem kaparászunk.

Bebábozódunk az albérletben.
Anyám pénzt küld, este iszunk,
majd háton vergődve üvöltjük, hamus asztalok alatt:
a tükör mögött más világ van.

Sok a keskeny utca.
A vakolat beszívja a narratívát,
folyik a lekvár szemekből a megvetés.
Kelet-Európában az anya nő, az apa férfi.
Nem buzizik össze senki senkit.

Kelet-Európában keseredett táj a penészes folyosó.
NDK-s pornó, ahogy a tanárok térdkalácsát felváltja
a szövet szoknyán átütő fanszőr.

Az időből papagáj lett.
Az időből papagáj lett. Az idő lett az idő.
Nem merjük az elmúlást letegezni,
arcon köpni, majd elküldeni a kurva anyjába.

Itt, Kelet-Európában minden rendben.
Mégért minket a piszkos nejlonzacskó,
hozott anyagból dolgozunk.

Komjáti Ágnes

enyhe légmozgás a koraesti órákban

gyerekkorban még minden olyan egyszerűnek tűnik.
ez egy vitathatatlan tény.
aztán egyszer csak leszeded apádat az akasztófáról,
mert végül is nem oda való.

a fájdalomreceptorok ilyenkor kikapcsolnak,
bár a fogorvosnál lennének ilyen kegyesek,
és mivel nem minden expedíció jár sikerrel

– szintén vitathatatlan tény –
az öreg is életben marad.
egy darabig.

egy méterre a bagrena még virágzik.
kellemes áhítat-illat lengi körbe a hátsó udvart,
szinte már éteri tapasztalás,
meg a stramm fémcövet,
rajta a komiszul himbálódzó hurokkal.
Nekem azóta akácós a halál,
sárgavirágos,
enyhe légmozgással az Alföldön,
17 fokkal a koraesti órákban.

Nemzeti csipesz

Az új albérlet udvarán kertészkedni kezdek.
Ajánlott terápiás foglalkozás, megsemmisült önértékeléshez.
A piros gereblye megakad egy zöld-fehér műanyag csipeszben, egy fűcsomó alatt.
Mostanában divat nemzetinek lenni – nyugtázom ridegen.
Ha másom nem is, legalább a humorom megmaradt.
Gyors váltással a valóság nyitja rám az égi dézsát,
a megszólalásig, mint egy filmben.
Nemzetinek lenni mindegy ott, ahonnan én jövök – gondolom.

ahol nemcsak a nemzethez lehetetlen hűnek lenni, de még magadhoz is.

felnézek,
csípőre teszem a kezem: még jó, hogy szemüveges vagyok,
nem verik szét a cseppek a szemgolyóm,
legalább a cseppek nem akarnak szétverni,
most esik először azóta, hogy eljöttem onnan, nagy az aszály idén,
erről már végre nem az agymosás jut eszembe, vagy mégis

lenézek,
vizes a cipőm, átázott az egyetlen pár zoknim, amit megtaláltam a költözés után,
áznak a csikkék is, nagyon sok van,
amik egymás után adtak epizodikus álmgnyugvást és besárgult körmöket,
a lehetemről már nem is beszélve, utálom.

lenézek,
vajon ez a csipesz várt-e már itt engem,
tudta-e, hogy majd jövök, hogy önmagamon kívül jövök,
azt sem tudom, hogy kerültem ide,
lassan és keservesen, mint a havi fizetés,
amúgy azt sem tudom, miből veszek enni,
pozitív, hogy nincs is étvágyam,
drága lesz ez a lakás nekem – jövök rá, már késő,
a cicamentőket azért támogatom,

és miközben ezen morfondírozok,
daccal lököm el magamtól a gereblyét,
kézzel kaparom ki a színes műanyagdarabot a mindent benőtt gaz alól,
elégtétellel,
pont, amikor összemosódnak a könnyek és az eső,
így senki nem látja, bár közönség az nincs, hogy valójában ez nem is kertészkedés,
hanem valami egészen más,

úgy kaparom ki a csipeszt, módszeresen,
mintha jobban mutatna a földes, mint a besárgult köröm.

Fehér Enikő

Testi dolgok

Egyesek szerint nincs undorítóbb
egy hajszálnál a párnán,
asztalon, bútorszélen.
Ők azok, akik fintorogva,
két ujjuk közé csippentve
emelik le őket,
kidobják,
DNS hullik a földre, égi jel.
Én nem viszolygok annyira,
nem idegenkedek,
nem bonctani szemléltető eszközök,
vagy *bogárlábak* ezek.
Bőrhullatásunk észrevétlen,
ráncainkat kopásunk magyarázza,
öregedésünk első jelei meglepnek minket.
Miért akarnék ennyire borzongani?
Hogy szarkalábak helyett szárnyakat
akar mindenki ötven fölött, egyértelmű,
Daidalosz sem körömcsipesszel akarta
kikaparni Ikarosz szeméből a Napot.
Szórszálhasogatásunk meg, az nyilvánvaló,
borotváinkat a mosdókagylón felejtjük,
kérdem én, miért akarnék annyira
megválni magamtól,
és ha valami lehámlik, minek pazaroljak
rá akár csak hányingernyi időt is?
Nem elég teher az nekem,
hogy az Isten még ezt is
számon tartja?

Én nem viszolygok annyira,
csak a fekete, ízelt lábaktól,
ahogy szorongó csendben menetelnek át
hosszú rémálmokon, –
de mi az elkenődött szúnyogvér
és a puha, szétnyomott féreg teste
az *erkélykövön*?

Ami undorító, szinte esetleges:
a csók, a szex, a salak,
és hányni, és köpni,
és a takony.
És bőfögni,
és a zsíros bőr, a babanyál,
és a vastag lepedék a fogakon.
És a verejték a tarkón,
és a lekapart var a köröm alatt,
és a garatig ledugott ujj,
és a hányás megint.

De én nem viszolygok annyira,
nem rettegek,
ezek csak kint felejtett testi dolgok,
elhagyott önuralmak.
Borotváinkat, mint kardot,
a mosdókagylón felejtjük,
a gyógyszert, a jogart,
az asztalon,
és Jézust, aki meghánytatott,
fent a mennyben.

Bánfi Veronika

Kimondani

A levegőt bordáim közé visszacsalogatni,
hogy mondjam el lehetetlen,
hogy ez a vonat rég nem a síneken megy,
kerekei szakadékot szántanak közénk,
az ajtók beszorultak, és az ablakok olyan tiszták,
hogy el is hihetném, hogy nincsenek,
mégsem hallasz és nem érinthetlek.
Paradoxon. A ki nem mondással beszélek róla.
Nem látod, hogy haladsz,
csak a láthatatlan erő présel az ülésekhez,
mint egy éber lidércnyomás:
ez az.

Voltam

A nagybátyám volt. Nyolcéves voltam.
Borostára emlékszem, szúrásra,
kesernyés szagra a hónaljánál.
A nagyapám volt. Tízéves voltam.
Simogatta a hajamat, milyen szép hosszú és sűrű,
azt mondta, ez is olyan, mint biciklizni,
egyszer megtanuljuk és sosem felejtjük el.
A munkások voltak. Tizennégy voltam.
Hajnalban a buszmegállóban
egy dalt fütyültek a rádióból, amit addig nem hallottam,
vagy csak nem figyeltem rá soha.
A barátom volt. Tizenhét voltam.
Hozzám sem ért, csak máshogy mozdult, mint addig,
én meg sikítva görnyedtem össze,
kék-lila foltokat rúgtam a combjába,
végigkarmoltam az arcát.
Idegenek voltak. Húsz voltam.
Ügyeltem rá, hogy csak a testemet lássák a kamerában,

az arcomat ne, mert mindenki tudja,
kevésbé vagy érdekes, ha a szemedbe kell nézniük közben.
Én voltam. Huszonhárom voltam.
Egy ponton túl összemosódnak
és kifehérednek a szeplők, szeméremcsontok, anyajegyek és himlőhegek
és minden tiszta homogén lesz, mint a mosodai gépben,
ami elé leültem, azt kívánva, bár engem is kimosna,
pedig jól tudtam, az én foltjaimat sem só, sem hipó,
sem az idő nem hozza ki.

Mozaik

A teraszon mozaik feketéllik,
görög váza, égbék keretben.
Egész évben tapossuk a kultúrát,
sarat hordunk rá,
lemálnaszörpözzük,
házi készítésű légycsapóval
ütjük agyon rajta a szúnyogokat.
Szidjuk a termést,
áldjuk az eget,
féljük a vihart,
kibeszéljük a szomszédokat.
A fekete lassan szürkévé fakul,
amíg mi zsugorodunk,
közelebb húzódunk a földhöz.

Tábortűz

Mondd el azt a viccet, ha ketten
egymásra köpik a sörüket, megérte.
Most még nincs hideg,
de a tűz már távolabb húzódott,
talán megunta, hogy csak addig
vigyázunk rá, amíg fel nem csendül
a Mortal Combat kezdő taktusa.
Összebújunk.
Nem régi dalokért jöttünk, emlékekért.

Géczi Lajos

nincs szebb

reggel lemérem csontjaid súlyát
égéskor a bőröd felületét

hajszálereid utat mutatnak
tenyeremhez képest
szimmetrikusan szép és előkelő a melled

azóta egyedül élek egy halott elefánttal
néha odabújok hozzá hogy érezzem bomlását
és minden rezzenését ahogy az anyja után sírdogál

nevetni kell

szög áll ki a falból.

szóval ültem a kádban és
néztem a körmöm alatti piszkot
megbizonyosodva hogy végre menedékre lept
és közben hallani a tenger morajlását.
ami idegesít

a saját temetésemre gondolva virág helyett

szóval ültem a kádban és
néztem a lábfejem
egy felhasított disznó szívére emlékezve
akinek életjelét figyeltem órák óta
mire kimúlt

az ő temetésére gondolok mikor elhamvasztják

Köd

tejben áznak a házak
a kő megpuhul
szárazat sír a semmi
az üvegre szítál
szivárog
a járólpra csepeg
dobbanások a légüres térben
az emberek túl komolyan veszik az étkezéseket
a test igényei száználmasan egyértelműek
súlytalan
egymásba gömbölyödő ismétlődések
végtelen reels-loop
egy apró WC-ablak
amin kinézni is csak alig
menekülni semmiképpen
legalább az ő szemük
nem tikkell
nevetnek a nehézségeken
ne vessünk hát mi is
sírásig
taknyosra bőgésig
és tekerjünk tovább

EPICENTRUM

Micelium de Fungi

Kora hajnalban felriadtam. A takaró túl meleg volt, a levegő hideg, a testem ide-oda rándult a kialvatlanságtól. Olvasni próbáltam, hogy lecsillapodjak. Zsukov marsall emlékiratai a tökéletes altató ilyenkor. Az igazi katona a háború legizgalmasabb csatáit is képes szürke logisztikává lapítani. A sorok lassan szétestek, idővel teljesen eltűntek, majd észrevétlenül visszaaludtam.

Egy villába érkezek az öcsém társaságában. A nap már a láthatár mögé hanyatlik, mire benyitunk. Odabent senki, mégis ég a villany. A polcokról üvegek kerülnek elő, koccintunk, aztán egyre több ismerős érkezik, idővel nagy multság kerekedik. Amikor éjfél körül kilépek a kertbe cigarettázni, a fák között megpillantok valakit a sötétben.

Egy lány áll nem messze előttem széles kalapban. Az arcát nem látom. Nevetve indul el a kertből kifelé, én pedig ösztönösen követem. Nem üldözés ez, inkább egyfajta ártatlan játék, fogócska. A patak menti járdára érünk, cipőink kopognak a macskakövön. Csaknem elkapom, ám ujjam ismeretlen érzetű felületet tapint a tarkóján. Mire utolérem, egy romos ház ajtaját nyitva befelé lép, s a roskadozó bejáratot résnyire nyitva hagyja, hogy követhessem. Belépek utána.

Egy előszoba-konyha fogad. Repedezett falak, dohos levegő, a páratartalom az egekben. A nappali résnyire nyitott ajtaja mögött a lány ül egy kopott, vörös fotelben. A kalapja eltakarja arcát. Leülök vele szemben. Lassan elhúzza a haját a válla elől.

A nyakából egy ujjnyi kitüremkedés, fekete széllel. Ahogy tovább simítja a haját, a tarkóján egy széles gombakalap bukkan elő. Felemeli fejét mire meglátom, hogy orra egy vékony gombácskás kinövésben végződik. Válláról lecsúsztatja ruhája egy részét, s a bőrén is ilyen telepek húzódnak.

– Ez még nem minden – súgja halkán. Leveszi kalapját és másik vállán egy puha, kövér kalapos gomba pihen. Csend.

– Ugye... nem vagyok szép? – kérdi szomorú szemérmességgel.

„Dehogynem” akarnám kegyes hazugsággal nyugtatni. Ám mi tagadás: nem volt szép, ugyanakkor nem is volt csúnya. Olyan volt amilyen.

– Semmi baj – felelem. Csak ennyit. Tulajdon hangsínemen is meglepődök. Szokatlanul öblös és mély.

A lány hosszasan figyel, mintha mérlegelné, hogy értem-e. A csönd nem volt kellemetlen.

– Megérinthetem? – kérdezem végül.

Bólintott. Ujjam óvatosan siklik végig a gombakalap felszínén. Váratlanul meleg, szinte emberi. A gondolataim idegesen kapkodnak valamiféle racionális kapaszkodó után.

– Nem... lehet ezt valahogy... kezelteni? – csúszik ki a számon. – Orvos, műtét... valami?

Halvány mosoly fut át arcán.

– Megnézetem majd – mondja, de hallom benne a válasz lényegét: egy udvarias „nem”.

A tekintete hirtelen mögém siklik.

Ahogy hátranézek, egy öregasszony ül a sarokban. Nem tudom, mióta figyel minket. Lassan bólint felém: nem kedvesen, de nem is ellenségesen, inkább úgy, mint aki azt mondja: „Érted már. Elmehetsz.”

Egyszerre valami csendes engedést érzek a szívemben.

– Mennem kell – mondtam.

A lány nem tiltakozott. Az arca nyugodt volt, halványan mosolygott, lassan bólintott, mint akinek az a dolga, hogy megmutasson valamit és utána hagyjon menni.

Ahogy az előszobába léptem, a plafonból lassan csöpögni kezdett a víz. Aztán másutt is megindult, mintha a ház kiengedné magából a feszültséget. A vakolat hullott, a cipőm tocsogott. Nem éreztem fenyegetést. Valami átmos rajtam.

Kinyitottam az ajtót – és felébredtem.

A gerle

Kopogós hódarát hozott magával a csütörtök reggel, akkora szeműt, mint jobb helyen a lencse. Pettyként maradtak meg fekete kutyák bundáján a csipkés, formás szemek, s mohón kapkodták fel a sárból a tyúkok, azt gondolva, hogy fehér, égi magvakat esznek. Pöttyös lett a háztető, a kert, az udvar, az út, Kedves háta, s Perók kendője.

Perók egyedül volt otthon, Margó Ördögháton dolgozott, én munkát kerestem a faluban. Rőzseseprűvel karistolta a fagyos járdát, halmokat sepert a hódarából, amint csitult annak hullása. Dudorászott, vaksi szemével vizslatta a fáradt, tömött hófelhőket, ugyan, mit tartogatnak még magukban mára? Kedves fel-alá nyargalt a karámban, ágaskodott, hangosan nyerített, vinnyogott, ha nem ismerné az ember, azt hinné, még csak most múlt el csikókora. Füttyögött, csettegett neki Perók messziről, s kacagta, ahogy a ló kanálfüleivel kereste a hang forrását.

Ahogy ott bővölte a lovat, szárnyuhogva szállt le szinte a lába elé két vad gerle. Burukkolva tipegték körül az összesepert hódarát, s akár a tyúkok, csipkedni kezdtek a fehér szemeket. Perók megsajnálta a két madarat, biztos éhesek lehetnek, már a jégre fanyarodnak a szegény párák. Öregesen befordult a faskamrába, ahol a tyúkjainak tartotta a búzát, kukoricát, napraforgót. Egy bádogbögrébe tett egy-egy marékkal mindből, s visszacsoszogott a ház tövébe. Pityegett, csivített, s szórta a fehér pettyes sárba a magvakat.

Csipegetett a két gerle, egyik evett, másik burukkolt neki közben, mintha biztatná, hogy egyen csak bátran, jó ember adta nekik! Csak így lehetett, Perók szerint is, tudta ő jól, a gerlék életre választják párjukat, akár az emberek. Beszéd és hallgatás nélkül mit sem ér az egész. Odaverődtek a verebek is a kopasz bodzabokrokról, köztük pislogott pár cinege meg ökörszem is. Csipogó, trillázó kis népség gyűlt oda a kert közepére, hálálkodva pillantottak fel Perókra, kinek markából úgy tűnt, nem fog soha elfogyni az égi manna.

Egyszer csak a semmiből vijjogva lecsapott a madárseregbe egy karvaly. Isten tudja, mióta körözhetett felettük, de kinézte magának a kertet alaposan. Visítva rebbentek szét a verebek, cinkék, ökörszemek, némely majd' nekiment Peróknak ijedtében. Puffant a karvaly a sárban, karmai között vergődött az egyik gerle. Éles karmok tépték a puha tollakat, hiába igyekezett a gerle, nem bírt szabadulni a karvaly fogásából. A másik gerle szárnycsapkodva próbálta elhajtani a kék kabátkás gyilkost, de mindhiába, az nem tágított, éles csőre diadalmasan csillogott.

Perók megrémült, elejtette a bádogbögrét, felkapta a falnak támasztott seprűt. Meglendítette, puffant a karvaly hátán a rőzse, az odább ugrott a gerlével, ő utána iramodott. Megint meglendítette a seprűt, csak szabaduljon meg a gerle, de ahogy a rőzse a sárban csattant, a karvaly fellendült az égbe, s karmai közt vitte a gerlét. Nézte Perók öreg szemével, hova száll a karvaly, de az egyenesen ment fel az égbe, s egyszer csak elnyelték őt a süket hófellegek.

A másik gerle búsan burukkolt a feldúlt kertben. Nem érdekelte sem a hódara, sem a kiborult gabona, amin hemzsegték az apróbb madarak, egyre csak körültepte a piszkos, fehér tollakat, miket bemocskolt a fekete sár, s búsan hajlongott felettük, Perók azt mondta, gyászolt. Elhessentek a verebek, amikor Perók odanyúlt a bádögöggréért, de csak annyira, hogy a következő pillanatban már ott zsizsegték telhetetlenül ismét. Hangosan átkozta, szidta a karvalyt Perók, elhordta a Föld utolsó szennyének, átkának is, míg befordult a fáskamrába, s visszament a seprűért.

Kezébe fogta a seprűt, hogy azt is helyére tegye, de abban a pillanatban újra esni kezdett a hó. Nem is hó, édes Isten! Ezek tollak, véres tollak! Vértől veres pehelytollak peregtek alá a bús hófellegekből, mintha odafent késsel hasítottak volna ki egy dunnát. Vörös lett tőlük a háztető, a kert, az udvar, az út, Kedves háta, s Perók kendője. Kedves vadul csatangolt, szinte már nem is nyerített, hanem ordított riadalmában. Perók sírdogálva ült be a gádor alá, vállára röpönt az árván maradt gerle. Nézték, ahogy a fehér pettyes föld lassan vörös lesz a rengeteg véres pihétől.

Az emberek riadtan léptek ki kertjeikbe, megálltak az autók, buszok, vonatok, rémült csend telepedett a környékre. Majd vonyítva feltámadt a szél, hátára kapta a temérdek veres tollat, s bömbölve vitte el napkeletnek.

Tearózsa

Rideg Angyel ott lakott köztünk, egészen bent, a víztorony drótkerítésétől alig egy dobásra. A háza innenső felében laktak Sántáék, kikre oly sokat morgott, mióta a házrészüket zöldre festették, hogy szinte csak arról hallottuk beszélni, másról nem. Egyébként szűkszavú, zord, marcona asszony volt, ha nem mások nevét marcangolta szavaival, inkább csendesen élte tovább sárgavirágú tökindákkal befont életét a víztorony tövében. Úgy tartották, hideg kőből van a szíve.

Minden évben már kora tavasszal túrta kertje minden apró sarkát, hogy „mire elrongyolnak a fagyosszentek”, vethesse bele a tököt. A ház mögött volt egy kis téglaplacc, oda állt ki minden nyáron nézni a kibogozhatatlan indatengert, amely átszaladt a kerítésen, felkaptatott a házfalán, rámászott az akácra, jegenyére, s elszaladt egészen a víztorony drótkerítéséig. Nyarakat hajlongott fülledt, saras kertjében, tépte a paréjt, muhart, mindent, ami elfojthatta volna kertje sárgálló aranyát. Ősszel úgy nézett ki a ház környéke, mintha nagy hamvas sziklák maguktól bújtak volna a felszínre, hogy meg ne induljon semmiféle bányász a föld alá. A belsejük élénk arany, magjuk ropogós, jóféle sütőtököt termesztett. Nem hirdette, nem hurcolásztta piacra, mindig csak elboltolta Keserűekkel, hadd vigyék, ahova szeretnék! Aztán kopár lett a kert, a gabalyodó indákat szépen lassan eltüzeltte, s másik munkába fogott.

Telente alig hagyta el a házat, csak néha fordult be a faluba enivalóért, rossz ruhákért, rongyokért, surgyékért, lepedőkért. Angyel néniről azt suttogták a rossz nyelvek, azért húzza télen szemöldökéig kendőjét, mert olyankor kinő oda még hat szeme a homlokára. Egész télen

mást se csinált, ült a kályha mellett széles szövőramájával, s szötte minduntalan hosszú rongyszőnyegeit, falikárpitjait, szötteseit. Kattogott a váltó, surrogott a vetélő a sok csíkra vágott ronggyal. Eladta téli műveit is Keserűéknek, hadd járják helyette a fagyos téli vásárokat, s addig ő gubbasztott otthon, emberi szót nem is hallva, csak a szövőrama halk zenéjét.

Volt egy szőnyeg viszont, amit soha ki nem adott kezei közül, azt mindannyian csak úgy hívtuk, a végtelen paraszt perzsa. Az volt az első szövése, amelyet egy teljes télen át csinált, s olyan hosszú lett, hogyha legörgettük, faltól falig, huszonkétszer kellett visszafordítani a faltövéből, míg teljesen, hibátlanul el nem fedte a nagyszoba földjét. Az volt a kincs, a magnum opus, a szöttések netovábbja. El is ment vele két nap az évből, ha azt alaposan ki akarta mosni. Olyankor kiköltözött a téglaplaccra mosókáddal, végtelen szőnyegével, s reggeltől estig mást se csinált, csak áztatta, gyömöszölte, mosta, csavarta, szárította végig a kerítés tetején, s közben morgott, hol erre, hol arra, átkozódott, zsörtölődött, élte mogorva, dolgos életét.

A szégyenkúti öregek állították, nem volt ő mindig ilyen. Fiatal korában, ahogy mondták, a tearózsa is kinyílt a nevetésére, olyan vidám, kedves volt ő, rossz szó nem hagyta el száját. Szaladt, nevetett, viháncolt, lobogott a szélben, s táncolt, ha banda húzta, ha lányok énekeltek, s táncolt akkor is, ha messzi tárogatószót reszkettek felé az esti halastó sötét fodrai.

Falubéli tanítók kapták fel fejüket szeles mozdulataira, könnyed libbenéseire. Először csak a színházat járt tanárok látták benne azt, amire később már táncoktatók is bólintottak. Nem is maradt tovább a mákföldekkel, kaszálórétekkal csipkézett Szégyenkúton. Előbb a járásszék, majd megyeszék, s végül Pest is meglátta Rideg Angyel táncát, melyetszélfüttá nádhoz, csicsergő madárnászhoz, forgósziel sustorgásához hasonlítottak. De ekkor már keveset látták az otthoniak. Jött a hír, hogy melyik városban járt, hol és mit táncolt, ki előtt, mekkora tömegek előtt lépett fel. Nem tudták, hogy izgult-e, félt-e, hordott-e bármit szívében, csak mosolya, miből eltűnt a cserfes szégyenkúti lány lelkessége, árulkodott hírlapok csoportképein, hogy már nem nyílik ki a tearózsa kacajára.

Aztán a semmiből visszakerült két év múlva Szégyenkútra, már mint feleség. Ütőné lett, s maradt is az hat évig. Kacaja már csak üres nevetés volt, rongyolta szél a ruháit, nem állt be táncba, inkább csak ült lakodalmakban is, ujjával dobogott az abroszokon. Elmaródtak Ütővel végül, hozzáment Boroshoz, s Borosné lett. Húsz évig még elmélyülve hallgatta, ahogy erőtlen, halk tárogatószót vittek neki a halastó háborgó fodrai az éjszakákban, mikor, a viaskodást megunván, ott sétált fel alá az iszapos parton. Halkan dűnnyögött, egyszerű, kedvet vesztett dúdolásokat vitt magával a szél, ha felé kajtatott kukoricatöréskor. Aztán meghalt Boros, pohárral a kezében, s özvegy lett Angyel. Akkortájt csinálta a híres szőnyegét is, beleszötte a ház körüli szakadt rongyokat, lepedőket, párnahajakat, anyjának, apjának munkába hordott, Ütő ottfelejtett, Boros hátrahagyott ruháit, vásznat, posztót, gyolcsot, selymet, lódent, nejlont.

Egyedül élt egy darabon, hangtalan tengtek napjai. Míg nem halkan, először mintha csak egy szűnyog zúgott volna a szobában, újra erőre kapott a tárogatószó, s annyi év után végrenem a halastavon túlról szólt hangja. Összebútorozott Angyel az öreg Árvaival, összeszokott a két öreg, mint a sírkő meg a borostyán. Angyel szemében néha mintha felcsillant volna egy kaszálóréten viháncoló lány képe, de csak az látta igazán, aki vele együtt nőtt fel. A szoba közös, az ágy nem, suttozták róluk az emberek, ha kettesben várakoztak a vonatra, együtt gyomlázták az indákkal beszótt kertet, s téli estéken kihallatszott a tárogatószó, s a szövőrama

halk kattogása. Aztán elment Árvai nem is olyan rég, de pont elég idő telt el ahhoz, hogy Angyel arcán megfakuljon az a kevéske öröm is, mit eddig őrizgetett.

Már rég eldobta rozsdás koronáját a gesztenye, az akác még épphogy csak sárgult. Mélán buddogott köztünk a vénasszonyok nyara, mikor Angyel néninknek összegyűlt annyi pénz a tökök árából, hogy új függönyöket vett magának belőle. Mégis miért én fogtam meg a szemét azon az esős szombaton, azt nem tudhatom, de én voltam megkérve arra, hogy segítek neki feltenni az új függönyöket. Andor is meg az öreg Keserű is magasabb volt nálam, jártasabbak is voltak a Rideg házban, de valamiért engem kért meg.

Halkan kopogtak az esőcseppek a vén palatetón, mikor a szobalétrán gebeszkedve aggattam fel apró csipeszekre a vastag, kék függönyt. Apró fehér bimbókat pingáltak végig a sötét matériára, messziről szinte csak pöttyöknek tűntek. Hosszúra tartott arasszal mértem a csipeszek közt a távolságot, azt kérte, sűrűn rakjam. Angyel néni a konyhában volt mindeközben, valamilyen rántott leves illata kúszott be a szobába.

A hálósobában akkor is két ágy volt megvetve, mindkettő hosszan letakarva egy-egy régimódi ágyterítővel, melyekenn indák, leveles zöld ágak kanyarogtak. Az egyikken nem volt, más csak az ágyterítő, míg a másik rendre pofozott díszpárnákkal volt megrakva. Innen lehetett tudni, melyikre hajtottak fejet az este.

Mire felcsíptetem az utolsó csücsköt is a barnára festett karnisra, szinte sötét volt. Alig tudott átverekedni a függönyök között az a kevéske fény, hosszú, fehér csíkot húzott a recsegős hajópadlóra. Lemásztam a létráról, előbb az ágytámlának támaszkodva vizslattam, hogy csálé-e valahol a csíptetés, majd közé ültem a hímzett párnáknak. A kezem alatt egyszer csak hideg lett az ágyterítő, de már éreztem a combomon is, mintha havas kőpadra ültem volna, olyan volt az ágy. Ahogy jobban megtapogattam, vizes lett a kezem. Hát, ez a ház is olyan vizes, mint a többi, gondoltam először. Ám amikor kisimítottam az ágyterítőt, kis kupac dér szaladt össze a tenyeremen. Néztam megrökönyödve, amint felolvadva végigfolyt a karomon.

Széthúztam a függönyöket, odakint még fagyot se látott az őszi avar, nemhogy deret. Fényben úszott az ágy, s csakugyan, dértől és fagytól csillámlott rajta minden párna, s a zöld ágakkal befont ágyterítő. A párnák közt a matéria alól egy kisebb halom tűnt ki, nem nagyobb, mint két összetartott tenyér. Odébb raktam a párnákat, felhajtottam az ágyterítőt, s alatta egy fagyott követ találtam. Szinte teljesen ellepte a dér s a jég. Kezembe vettem a követ, feltettem a kályha tetejére, hogy kiolvasszam. Hiába duruzsoltak odabent álmosan a parázsló gallyak, a kő ráfagyott a kályha tetejére, a dér csillogva futotta körbe a fémlapot.

Gyorsan lekaptam onnan, s kezeimmel próbáltam melengetni, ráleheltem. Éreztem, hogy engedett, vízcseppek dudorodtak a csuklómra. Egyszer csak dobbant egyet a kő. Majd még egyet. A harmadik dobbanásnál azt hittem, káprázik a szemem, új rügyek pattantak az ágyterítők indáin, s smaragd levelek hajtottak ki rajtuk. Csöpögött a víz kezeim közül, mikor hirtelen megszólalt Angyel néni a konyhában:

– Ej, fiam, de ki vagyok én melegedve itt a főzéstől! Egye meg a fene!

Egyre sűrűbben dobbant a kő, már többször, mint ahány rézcsipesz fogta az új függönyöket. Aztán már nem csak dobbant, hanem dobogott. Olyan hangosan, hogy talán Sántáék is hallották volna a falon túl, ha otthon vannak.

Kipirultan, két karjával átölelve magát, fordult ki a konyhából Angyel néni. Szürke szemeit tágra nyitotta a meglepettség. Ahogy a küszöbhez ért, megkapaszkodott az ajtófélfában, fejét némán ingatta, azt hittem, korholni készül, kezével eltakarta szemeit.

Először csak szaporán vette a levegőt, majd heherészett, s végül Angyel néni felkacagott. Ingatta ősz fejét, mint mikor lány tavaszi szellő hintáztatja a hagyma fehér virágát. Kacagott csilingelve, mint a ministráncscengők, mint a bárányok nyakán a rézpergő. S ahogy Rideg Angyel hangja csengőszóként töltötte be a szobát, a függönyökön kinyíltak az apró fehér százszorszépek, s az ágyterítőkön tenyényi, vörös virágba borultak a tearózsaágak. Olyan vörösben pompáztak, amilyen vörösén, parázként izzott a két kezem között Angyel néni dobogó, lüktető szíve. Rózsásra pirult arcán örömkönnyek szaladtak végig, elengedte az ajtófelet, kivette kezemből a szívét, s annyi év után visszatette azt a helyére.

Kötélék

Fehérség terpszkedett el a tér minden irányában. Megsemmisültek a formák és árnyalatok. Vagy talán soha nem is léteztek. Abban a közönyös térben lebegtem, akár egy üveggömb belsejében. Lent és fent, mélység, magasság mind értelmét veszítette. Aztán megmozdult a fehérség, örvénylett, morajlott. Hullámozása lassan bőröm alá kúszott. Apránként itatta át, majd oldotta fel sejtjeimet, míg végül testemnek nem volt se súlya, se térfogata. – Felébredtem.

Fekete tollaim közé nyilallt a jeges szél. Levetett magáról az áramlat, amelyen addig vitorlázva bóbiskoltam. Pár szárnycsapással sikerült megállítanom zuhanásomat. Látásom kitisztult. Formák, árnyalatok, halvány színek kezdtek derengeni a hajnalban. Fémesen nyikorgott az ég, miközben repültem a gyülekezőhely felé. Alattam az ismerős város házainak derékszögei, fáinak girbegurba ágai rajzolódtak ki az elhalt, sápadt pelyhek alól. „Vedléssel szabadul meg tőlünk az ég.” – Így mesélték a vének fiókkakoromban.

„Ostobaság! Hogyan is válhatnánk havazássá?!” – Bár, akkor legalább nem kellene többet vesződni se vadászattal, se fészekrakással. Akkor végre szükségtelen lenne részt venni a hajnali gyülekezőkön. Mégis minden egyes alkalommal mintha belém markolna egy láthatatlan erő és egyre csak húzna: „Jönnöd kell, itt kell lenned!” Mindig ugyanannak a platánfának a tetején, meghatározott ülésrendben. Ifjak a magasabb, öregek az alacsonyabb ágakon. A magam helye középmagasan van.

Közeledve a platánhoz egyre több irányból hallottam a formálódó raj rekedtes üvöltözését. Elöntött az undor miközben fogát csikorgatta bennem a kényszer. Vont magához a kötélek. Izmaimat hiába feszítettem meg, szárnyaimnak nem tudtam parancsolni. A következő pillanatban már együtt szédelegtem a többiekkel. Először csak alaktalan áramlássá, majd vonagló szörnyeteggé változtunk az égen. Émelyegtem, bármerre mozdultam, véremnek az ellentétes irányba kellett folynia ereimben. Aztán a szörny végre cafatokra szakadt. Darabjai a platánfa tetejére hulltak.

Szokott helyemre érve körbenéztem. Megannyi „én” üldögélt az ágakon, részegesen billegve. Ugyanaz a kátrány tollazat, penge csőr és görbe karmok mindenütt. Mégis pontosan tudtam, korábban ki tépte meg tollamat, vajt ki húsból egy darabot, vagy ki az, aki az én erőszakomnak vált áldozatául. Ők helyezkedtek el hozzám legközelebb. Minden alkalommal szemükbe kellett néznem, hogy lássam ugyanazt a feketeséget, ami bennem is kavargó. Azt kívántam, bárcsak mind eltűnnének. Csakis én lennék egyedül, aki a mulandóság szútráját recitálja. Akkor is, ha tudom, minden elejtett hangért kár.

Csermely Mátyás

Látogatók

„Most szépen eloltjuk a villanyt, reggelig nincs semmi gondunk, reggel majd keressük újabbakat, ha kedvünk lesz hozzá.”

Stanisław Lem: Solaris (Murányi Beatrix fordítása)

– Igen, ott van a szekrényben, százdarabos... köszönöm, fiam. – kifújja az orrát – Hol is tartottam?

– Ott, hogy pörögtél fél percig, aztán rámutattál egy buszra csukott szemmel. Meg, hogy kipótolta egy ötvenessel a jegyed a sofőr.

– Tényleg. Szóval, felszálltam az Ikaruszra. Leültem a szokásos helyemre: leghátsó sor bal széle, ablak mellett. Tizenegy nagy lépés a sofőrtől, csukott szemmel tizenkettő, utána kettő rövidebb oldalra. Remekül belátni onnan mindent, egyszer majd próbáld ki! Tehát, nézelődtem, ahogy azt kell, eleinte minden a szokásos rendben zajlott: a meleg, az izzadt beton, az ismerős épületek, de még az időközök is. Itt még, jól emlékszem, zavart, hogy tudom, hol vagyok. Emlékeztetett a holnapra. De végül a másik irányba tért le, zötyögősebb, külvárosi utakra. A végállomás előtt szállhattam le nem sokkal. Aztán ott volt. Ott állt egyedül a buszmegállóban. Úgy tűnt, mintha várna valakit.

– Ki? – kérdezték az érdeklődő szemek.

– Egy lány. Olyanforma, mint én voltam akkor. Tejfehér haja meg ilyen görögös ruhája volt.

– Görögös?

– Nem tudom, fehér volt az is, olyan hatást keltett. Meg nem arra figyeltem.

– Hanem?

– Gondolkodtam, hogyan szólíthatnám meg. De ő kérdezett. Mikor megy a következő járat vissza. Merthogy randija volt vagy lett volna, erről később nem sokat beszélt, hiába kérdeztem. Jobban belegondolva, az első kérdése után már csak én beszéltem. Sok mindenről összevissza. De úgy nézett ki, mint akit érdekel, legalábbis hallgatott, kedvesen. Tehát leszálltam, kérdezett, aztán sétáltunk. Nevettünk az utcanévtáblákon, a faliújságokra kitett hirdetések, felszólító papírokon. El is tévedtünk párszor, idegenek voltunk, más bolygóról jöttek. Egy jó két óra után, mikor már kezdett lemenni a Nap, eszméltem csak rá, hogy lám,

most az egyszer bejött a csukott szemmel buszvásztás, találtam valami érdekeset. Ezt a nemlétező dimenziót, ahol nincs holnap érettségi, se hangosan ugató kutyák vagy mogorva jegyellenőrök. Merthogy aztán még buszozni is kezdtünk, próbáltunk kikötni valami ismerős városrészben, és az ellenőr, aki bliccelésen fogott minket, csak legyintett egyet, s mondta, ma elengedi. És ráadásul még útba is igazított, emlékszem, hogy a Napsugár fagyizót kerestük, mellette a templomot, onnan már biztosan ismerjük a járást.

– Ez az a Napsugár fagyizó?

– Az bizony. Még az ellenőr adott egy-egy Forintot, hogy biztos hazajussunk. Abból választottunk aztán magunknak egy-egy gömböt. Ő áfonyásat kért, talán vöröset, egészen kipirult tőle a nyelve, látszott, ha nevetett. Én gumicukrot, a vicc miatt, olyan gejl, babakék színe volt. Csendben nyaltuk el, a nap hasonló ütemben fogyott. Jól mondta az ellenőr, a templomtól már valóban a megszokott fények gyúltak a kandeláberekben. Kiderült, hogy csak pár utcányira lakott, de költöznek már, ezt tudta meg biztos a randija is. Az ajtóban még integetett egyet, de aztán már nem is láttam többet.

– Nem?

– Nem.

– Hát, jó.

– Na, látod, mondtam én. Lehet mesélni bármelyik napról. Te meg mindig hazajössz, azt mondd, szinte duzzogva, hogy semmi, meg mi történt volna?

– Lehet... És aztán? Aztán mi lett?

– Az érettségi aztán nem ment jól, nem aludtam előtte. Kihagytam egy évet, elmentem dolgozni. Tudod már, hova. Vártam, vártam, hátha visszajön kérni egy gömb vörösáfonyát. De nem. Mondjuk, jó is így, jött helyette más, csokit kért vaníliával. – kacsint a fiára.

– Jah! – horkant fel a kamasz, még a szemét is forgatta hozzá – csak azt.

– Mondjuk, a nevét azért megkérdezhettem volna. Te meg min gondolkozol, csak nincs valami mesélnivalód?

– Nincs! – vágja rá nagy hevesen – Holnapra tudsz pénzt adni? Csak a szokásost, mennénk valahova a srácokkal.

– Aha. – mosolyogva nyújt át buszra meg két gombócra valót.

Aztán majd jön holnap haza a fiú. Kócos hajjal, szeleburdin, még a cipőjét se fogja levenni. Úgy áll oda az apja elé, kikötődött fűzőstül, hátizsákostul. Azt fogja mondani nagy vigyorral: HÉLA! – Úgy, hogy az L-betűnél lopva nyal egyet a szája sarka felé, ahová azelőtt nemsokkal, ki tudja, hogyan, vörös és kék fagyimaszatok lilába keveredtek.

NOVUM

OPTIKA

Kornis Mihály

Kuty kurutty I.

I.

Budapest – Varsó

Ma kertészmihályként Varsóba repülök, hogy a Magyar Rádió megbízásából elkészítsem Fésűs Éva: Mi lesz Bú Bandival? című mesejátékának lengyel változatát, de tegnap este még Horgas Béla lakásán ültem, Kenedi János révén kerültem oda, aki egész úton arról beszélt, hogy szeretné megbeszélni a Bélával meg a Béla barátaival a Kuratóriumot. A kuratórium terve már régebben is felmerült, többek között Mészöly Miklós előtt, lehetne az ellenkultúra Kossuth-díja, vagy politikai okokból hátrányos megkülönböztetéssel sújtott értelmiségiek „Vörös Segélye”; sokan sokfélét javasoltak, ideje volna végre valamiben megállapodniuk. Büszkeség dagasztotta a keblem, hogy erre a mégiscsak izé találkozóra én is megyek. Mit mondjak, lihegtem, mire felkapaszkodtunk a kis-Svábhegyre, ahol az ezerarcú költő lakik, aki egyforma hévvel ír misztikus verseket, pedagógiai szakkönyveket, és háztartási tanácsadót, de amikor beléptem az ajtón, azonnal láttam, túl jó helyre kerültem, itt nem néhány lázas fiatalember gyülekezik, hanem Csoóri Sándor ül a társalgóban Mészöly Miklóssal az oldalán.

Az unalmas író napbarnított volt és markáns, mint egy garmischpartenkircheni síoktató, a térdén egy tündérszép Horgas-gyermek lovagolt, az író elnézte, hogy a gyermek játszik. Mellette Csoóri, akit kamaszkoromban azért is irigyeltem, mert azt olvastam róla, hogy ő olyan a mi korunknak, mint egy új Petőfi Sándor, az pedig én akartam lenni, azután főiskolás koromban is úgy hozta a sors, hogy tanuljak tőle, amikor a Színművészeti Főiskola általam szervezett Vitaforumán – ahova különben Kósa Ferenc filmrendezővel – a Tízezer nap alkotója, Fövény tanárnő kedvence – hívtam meg méla, borongó tisztelettel, arra a sziporkázóan okos kérdésre, hogy hisznek-e a szocializmus végső győzelmében, gondolkodás nélkül vágta rá : a hit vallásos kategória, csak a papok hisznek, a baloldali értelmiségi cselekszik! Világos válasza évekig támogatta bizonytalan statikájú világnézetemet, és csak 1973-ban hőkölttem vissza tőle meg Öcsitől, amikor azért kerestem fel a Filmgyárban a két jóbarátot, hogy aláírják azt a pizlicsaré abortusz-ívet.

Az első emeleti büfében elnézően a vállamat lapogatták: a nőgyógyászoknak használtak ezzel az aláírós papírral, mondták, ettől vastagodik meg a kisburzsujok hátán a zsír, de ha a kezünkbe adnátok az ügyet, mi elmennénk az Aczélíg, onnan meg, akár az Országházba... jaj ne legyetek már olyan tizenkilencedik századiak! Leültem, töltöttem bort magamnak, igyekeztem sehova se nézni.

Vártam, hogy mi lesz.

Elöttem egy fekete lüszter nadrágos néni feszengett, a nyakában egy rózsaszínű táblával, amire reszkető kézzel írta fel, ÉN ZSIDÓ VAGYOK, és egyre-másra kiborította a retiküljét.

Kenedi összekulcsolta lábait, a szeméből lelkes jóindulat lövellt a társaságra; nem is lövellt, loyaltását úgy porlasztotta ránk, mint egy hölgyfodrász a kuncsaft hajára a lakkot, közben a füle áttetszővé pirult, japán tusrajzok lepkéinek hamvas kis szárnya ilyen. A díványon két félkopasz ÉRTELMISÉGI hevert; szerettek volna nem beszélni, de nem szóltak, mert kellett nevetni a nagyok viccein, a többi aztán megy magától: egy-egy rosenkrantzi mondat a királyi levegővételek kínosnak tűnő szüneteiben, míg végül „lelkünkben az atyaúristen se ismeri ki magát”, Csoóri szétdobva ült a fotelban, zsák rongy, fáradtan önmagától, telve a megbízhatatlanok iránti új jóindulattal, gátlásos-büszke népgubanc, vegyetek be fiúk, kérlelte a jelenlévőket metanyelven, bár némileg téri modorban, én becsszó eddig is jót akartam mindig, hát pedig ő már 47 éves, mégis szükségesnek tartja ismételtetni: *megtettem az utat, megtettem az utat....?* Ki van hátra még?

Hű, de unom.

Ahelyett hogy novellákat írnék. Vagy bármit végre írnék. Nem is ezt akarom mondani. Hanem azt, hogy elegendem van a diszkrét arcotokból, a kifogásokból hogy itt NINCS MIT TENNI, EZ EGY OLYAN MASSZA, NINCS MIT TENNI, MOST A SEMMISE VAN. Inkább feladok Eörsinek egy magamban felejtett, régi levelet.

Kedves Pista, – vajh Pisti-e a vérzivatarban? –

fél évvel ezelőtt Dalos Györggyel sétáltam a Lenin körúton, Vámos Miklósról beszélgettünk, és margón is túlra szorított barátom arról elmélkedett, hogy a tehetséges, de érvényesülni vágyó lipótvárosi gerilla ürügyét a megállást nem ismerő publikációra – „öregem, itt mindent meg lehet írni, hogy ha úgy fogalmazol, ez már egy más világ! ÉS.” – milyen nagy távolság választja el a publit (Jovánovics M. ÉS©) nagy kedvvel művelő Eörsi brechtianus, bölcs ravaszágától, különös tekintettel ama tanulságra, ami Bertolt Atya *Az igazság megírásának öt nehézsége* című tan-esszéjéből fakad: „... csupán kellő bátorságra van szükség, hogy az igazságot megírd, jóllehet azt úton-útfélen elnyomják; kellő okosságra, hogy felismerd, jóllehet lépten-nyomon elleplezik; kellő művészi erőre, hogy fegyverként alkalmazhatóvá tedd, kellő ítélőképességre, hogy kiválasztani tudd, akiknek a kezében hatékony lenne; végül kellő furfangra, hogy ezt az utóbbiak kezébe eljuttassad” – így szól ez a régi, de megúnhatalatlan lecke. Csakhogy *Az igazság megírásának öt nehézsége*-ből engem egy érdekel itt és most, Magyarországon, ahol az írástudók árulása 1948 óta folyamatosnak mondható, az IGAZSÁG. Állítólag nincs. Azért kell megírni. De a magyar írók eszét, merszét, az akasztófák kora óta inkább jellemzi a finesszé csökött furfang, a „hű, de okos vagyok én!” furcsa vigasza, a megálljt nem ismerő, ellenőrzött nyilvánosság előtt folytatott öngazolásosdi, mint az igazság. Nap mint nap bemutatják kötelező gyakorlataikat, míves részvétük kimért határu köreit. Azt is Dalos mesélte, valaki mostanában újságolta, hogy erős drámát tervez '56-ról, de a mohácsi vész történelmi forgatókönyve alapján. Dalos: azt szeretném megérni végre, hogy fordítva: a mohácsi vézsről írjon valaki erős drámát, 1956 történelmi forgatókönyve alapján! A kunkori farkú MUK-kok kulturális életünk kásás jegében gyanúsán olvadoznak és a zsűri nagy örömeire szabad szemmel már születésük pillanatában is nehezen kivehetők – pontozhatatlanok.

De ez a kisebbik baj.

A művészetbe *csempészett* igazság a művet és önmagát értékteleníti el. Ez a helyzet. Az örökös válságban vergődő jelen hisztériája, a ricsaj ideig-óráig ugyan elnyomja a Múzsza halk szavát, de az mégis szigorúbb, mint Brezsnyev. A művészet önmagából fakadó igaza hiteles

csak. Az úgynevezett mai magyar író nem a másiktól, *másról* beszél, múlt és jelen között mohón keresi a diszkontinuitást, hogy emberi, művészi és állampolgári egzisztenciáját áldozat nélkül mentse át a jövőbe és az alkotásba. Ez az, ami lehetetlen.

Arról van szó. amiről szó van.

Ha nincsen rá szó, akkor meg kell halni. Nem egy *más világ* ez, annál azért rosszabb: ez itt a tejjel-mézzel folyó senkiföldje, ahol az Élet (és az Irodalom) nem él, hanem elkészítik, ki tudja, kinek. Alexa Károly mesélte a Kortárs szerkesztőségében, hogy Déry Tibor Ki VagYok Én? című új művét ekként dedikálta Aczél Györgynek, életgyárunk hajszolt művezetőjének: “Legkedvesebb betiltómnak.” –miután megcsonkított, mellesleg rossz könyve a boltokba került. Nem akarok így élni, elutasítom magamtól a furfangot és szántsándékkal törekedem arra, hogy elveszítsem maradék ítélőképességemet is! Fogalmam sincs, hogy mindez mire jó. Hallgassunk tovább Horgas Béla intelligens társalgójában?

Csoóri Sándor mondja: veszélyes kartázását követőleg magához rendelte mentora, Illyés Gyula.

Miért kerülsz engem, te Sándor? – kérdezte az agg – Csak azért Gyula bátyám – tudniillik én magázom az öreget, ő meg tegez – mert nem akartam esetleg bajt és bosszúságot okozni magának, de ő leintett, és azt mondta, tudod, fiam, engem a ti petíciótok három éjszaka nem hagyott aludni, váltig azon gondolkodtam, hogy ha az orom alá dugnátok, aláírom-e? és most neked megmondom, nem írom alá. De ha közületek bárkinek csak egy hajszála görbült volna, Ponciustól Pilátusig megyek az érdekében, ilyen a vérem, ez a kötelességem! – hát így.

Miért, egész szép tőle, mit akartok?- sóhajtja valaki és csend.

És a társaság kinyomja lelkének alfeléből a történelmi nagyságú zabszemet, hogy ójaj, márnemistudomkinél, ötvenhat után, ahogy a perek – vagy az akasztások? – nekilódultak, Németh László bizony felvetette, egy régi társaságban, a Németh László, Szabó Lőrinc, Pilinszky János neve fémjelezte körben: Legyen mától minden nap öngyilkos egy közülünk két hétig! Hálistennek nem telt ki a létszám... Az emberek nevetnek. Hetvenhétben túl vannak a dolgon, az életünkben mennyi marhaság, mégis mindenki él, kivéve, aki meghalt....

Én másnap reggel felültem a varsói gépre.

Ferihegy aznap egy ágytál alakját vette fel, úgy tudom, azelőtt szájtál volt, vezérhányásokra tervezték, a trolivörös gyomormérlegek még a várócsarnok falánál sorakoznak,de már nem muszáj kitárulkozni senkinek. Valaha a díszszázad – így tartják, akik még emlékeznek – kivonulás előtt a hangárok mögé rejtett vödörkaszarnyában könnyíthetett magán; kényszer nélkül hánytak egymás tenyerébe, parancsnokok a tiszt zubbonyról legombolható, ügyes róka-zsebbe. Nemúgy az utasok, a vámórség előtt, alig csillapított tülekedésben! Mióta viszont megszűnt a bendőcenzúra, változékony a ferihegyi repülőtér: egyik nap zászlógödör, amlybe Nyugat-Európa puffatag vásznai zuhognak az égből, máskor meg az ördög furfangos lakatja, mit nem nyithat más, csak egy miniszteri vámtiszt, spéci békekulcsa: virágerdő és csóközön.

A LOT-gép körberohant az ágytál peremén és felszállt, átszakította a nylonzacskót, gyári mű ez a nyúlós léghanyag, még arra is ráveri a hivatal a stemplit, lecsorog Budapestre a ronda indigó, én nem is tudom, mi lesz mivelünk; hát itt kötelező hülyének lenni? Kék magyarkák,

tintapárna nemzet. Senkin nem segíthetek; akkor miért fékezem magam? Ha szörnyek nélkülüm is, még szörnyebbek velem; engedélyezett izgágaságom ne emelje a ti estélyetek fényét, ahol egy zenére táncol két emeleten a bornirt ellenzék és a bornírt elit.

Mindig elmegyek, mégis itt vagyok!

Mert mindig élém áll az édesanyám, a Martinelli tér, az Úttörő Áruházi marxizmus rettentő Mikulása is magához húz, és várom az ajándékot, ami nincs, de belecsinállok a nadrágomba, annyira izgulok érte; léha kettősség irányít az irodalmi szerkesztőségek folyosóin, snicli-Júdás kopogtat az ajtón, a Jelentéktelenség ajtaján, hogy beleszőhesse magát az országos árulás színjátzó szövetébe; mi lehet az, ami ennyit megér? mi lehet még, ami ennél aljasabb? Hogy merem megkülönböztetni magam a kupecoktól, hiszen egy vagyok velük! Miért nem alkottak a becsület hajlamával? Miért kell mindig győzőm? Magán Muszkli vagyok, mégis eleve bajnos, mert az ellenfél ki sem áll...

Az ellenfél nem érkezett meg.

Életfogytiglani edzőtábor az én dicsőségem büntetése, fűrészporral tömött zsákok püfölése az alagsorban. Hát legalább az életem nyugodtabb lenne, ha az állam javára rohadnék! S milyen kevés választ el, ha ti tudnátok, a rózsadombi szaletlitől, a gond nélküli piszkoskodástól, hogy a gyermekem, mert akkor lenne, már belügyi óvodában készülhetne az újkorra, egy nagy kozmikus Muskátlivilágra; amiben ő lenne, de már nem is tudná, a Szelíd Csizmák elnöke, a Mester, a legjobb lelkű Gerincfacsaró.

Vagy: "Még minden jóra válhat?"

Nem vagyok valami született Claudius, de erre a Gertrudisra másképp is ráhajthatnék, vele még szeretkezni se kellene, néhány bűnügy úgy nyomja a lelkét, hogy már Minderwertigkeits-komplexusa van: NE IS SZERESSETEK, CSAK BÉKÉN HAGYJATOK! sóhajtja ünnepkor a mikrofonokba, ez persze a népnek szörnyen imponál, milyen nagylelkű, oh de kegyes, ám az udvaroncok nyelve kilóg, míg teljesítik minden kis szeszélyét; ezek, mint a bazári elefántcsontmajmok, az egyik csak látni, a másik csak beszélni, a harmadik meg csak hallgatni nem tud, és még azt is förtelmes helyesírással, itt egy pohár víz felszolgálása két hétbe telik. Közöttük valóban én lehetnék a császár, nagyvonalúan gonosz, sanda ész, aki kéjjel figyelne neje hervadását egy Szellőztethetetlen Palotában, és segítené kiélni sok fáradt kényszerét, a reggeltől estig slafrokban-takarítást, és a jövőnket gondosan eltakaró, zöld kockás *viaszkosvászon* falvédő lemosogatását amivel az országot beborította, ízlése *végett és gyanánt*, de főként virágimádatát növelném külföldről hozatott szakkönyvekkel, és az akasztófák roncsaiból épített Ikebana-kertet az állampolgari hűség porított trágyájával szóratnám fel: gölemnyire nőjön országunkban minden korszerűen rendezett magyar virág, s tudom, egy mosolyomért cserébe fogkefével súrolja ragyogóra a mosókonyhává vedlett kínzókamrát, mert Hamlet – őt a mutatóujjamban tartanám!

Ott tartom már most is: ha a farom viszket, serényen végzi a dolgát! Koncán megosztozik szépen a többivel. Csak ez a szabadság, csak éppen ez ne lenne! Ez foszt meg attól is, hogy Claudius legyek.

Mi legyek?

Lennem kell valamivé.

Mindig elmegyek, mégis itt vagyok. “Erdély, édes Erdély!” – rólatok ezt, ha mondják, nem hittem volna el! Nem mondta, egy szóval nem állította senki, hogy Magyarországnak Erdély az, ami hiányzik, de hogy egyáltalán kibírtátok a témát, hasonlítottátok a Csonkát a Még Csonkábbhoz, emlegettetek holmi “nemzet-tudatot”, veszendő önérzetünket! Szíveteken viselitek az erdélyi magyarság sorsát. Akiket “a románság” nyom el. Hát a románokat ki nyomja el?

És a magyarokat ki nyomja el?

Hol kezdődik a nemzeti kérdés fiúk? Kolozsvár sorsán sírni a kis-Sábhegyen, a Levendel doktor kastélyában, a Várban, miniszteri előszobákban duplafenekű alibi. Elfér benne honfibú, internacionalista szellem, titokban hivatalosan is pártolt sovinizmus Kancsal tekintetű karitás ez: az egyik szeme Czinege Lajos, a másik Illyés Gyula hátsó gondolatát kémleli.

’56-ban a papám eldobta magát a magyar költőktől.

„Nahát, hogy ez az Illyés! Nahát, ez a Háy!” Ült a konyhában, és dörgő hangon olvasta fel az újságokat, míg dörögtek a fegyverek: az Irodalmi Újságot, a Szabad Népet és a Népszavából Népakarattá vedlő, szociáldemokrata elkötelezettségét Papp Laci harmadik olimpiai bajnokságával hirdető lapot. Legjobban mindannyiunknak az “Egy mondat a zsarnokságról” tetszett.

„És persze ezt ő már megírta ’ötvenkettőben, de nem mutatta senkinek, nehogy elvigye az ÁVH. Kíváncsi vagyok, ha vége a dalnak, hogy fogja kimagyarázni az elvtársaknak. Hiába, a magyar költők romantikusak!”

’57 elején pedig, mikor kitudódott, hogy a hős Maléter tábornok elment tárgyalni az oroszokhoz, mire lefogták, mi ezt előre megmondtuk volna neki, tehát a magyar szabadságért csak ő vállalta a halált, a többiek otthagyták a Parlamentet és a jugó nagykövetségre menekültek, akkor ezt így lehetett látni, a kormány a helyén van, a papám azt mondta: „Kap még ez a Maléter is szobrot gyerekek! Megmondjam, hol? A Ferenciek terén, a templom előtt. Ez lesz a sorrend: először Kádár kapja meg a szobrot, aztán Eisenhower tábornok, vagyis aki éppen lesz, végül jön Maléter Pál. És ki fog mondani a beszédet mindig? Dobi István. Illyés pedig elmond egy mondatot a zsarnokságról. Mint most. A szobában, a fiúk közt folyik a szó. BEZZEG A SZLOVÁKOK, BEZZEG A ROMÁNOK! OTT MÉG VANNAK PERSPEKTÍVÁK! NEMZETI CÉL-TUDAT. EZ AZ, AMIT MI NÉLKÜLÖZÜNK!

Miért nem szólalsz meg, Kenedi János?

Szólalj meg már, rubintos virágom, ha nem tévedek, azért jöttél ide és azért hoztál magaddal, hogy lássam, miként születik meg a Díj, elhanyagolható pályánk bére, a pocsolyában hánykolódók zseblámpával világító tornya. Lassan két órája fossa magát a szabad szó: ki foglalja a hazának, ki foglalja önmagának, épp csak az a dolog, az az izé nem került napirendre, egyébként mindenről fecsegtetek már, amiről csak fecsegni lehet, például: *beépültek* és, *benem-építhetők* fogjanak össze, beszéljünk velük jó testvérek módjára, okosan.... Ki? Kivel Ki az a MI? Ki az a VELÜK? MIRŐL beszéljünk?

Unom a banánt.

Unom, hogy engem folyton palira vesznek. Születésem óta ez így megy. Belőlem hülyét csinált a társadalom, minden barát, Fidel Castro és Dubcek, Rákosi pajtás és a Petri Gyuri, az osztálytársak és a baráti körök, meg a pad alatt körözött haladó eszmék:

“a gőzköszörülde homorulda:

a borbély,

a fodrász,

a búr, a búr, a búr, kalappal,

Sári szentem,

az anyád ne izélj,

ne rázd a rongyot rám!”

Riszáltam én már eleget, mégis bekaptam a legyet.

HORGAS

Amiről már több ízben szó esett, bocsánat, beszélgettünk, a Segély. Szóljatok már közbe!

MÉSZÖLY

(villámgyorsan körbetekint) Segélyről szó sincs. Az már szervezkedés. Magánalapítvány, ami megemlítődött. Talán. De szerintem a legjobb spontán. Milyen jó néha beszélgetni. Így. Veletek. Bármiről. Csak úgy.

CSOÓRI

(hamuszürkén): Mi ez? Micsoda?! Én semmiről nem tudok!

MÉSZÖLY (mint az izlandi kultur-attasé)

Tényleg beszéltünk, egyszer, Jancsival, már nem is tudom, miről. De azóta gondolkodtam rajta. Nos én úgy vagyok vele, már csak kimondom: mit díjazzunk egymáson? Hiszen AZT úgyis tudjuk. Kimegyünk reggel a fürdőszobába, belenézünk a tükörbe, és látom: ez Caesar. Ne legyünk intézményesen hiúak! Hanem.

(ENSZ plenáris ülés-stílusban:) A nemzetek között szükségessé vált az érintkezés. Szomszédos országok legjobb koponyái véletlenül találkozunk. Néha. Kiszámíthatatlan időközönként Sok érdekeset lehet olyankor hallani. Például a múltkor. Csak ne direkt Avval letöröljük a hamvát. Hanem: Európai Kitekintés. Mondjuk. Néha. (Eldől a fotelban.)

CSOÓRI

(zavartatva magát) Bizonyára ti is felfigyeltetek arra a meg nem alkuvó küzdelemre, amit én a MAGYAR NÉPMŰVÉSZET előtérbe állítása érdekében folytatok, egészen a hatvanas évek elejétől. Tudom, e fontos ügynek sok az ellensége, sőt lenéznek érte, sokan, ti is...

TÁRSASÁG

(tiltakozva): Úgy van, úgy van!

CSOÓRI

Örülök, hogy tetszik nektek is a Táncház! Munkám gyümölcse, hogy immár értelmesen ropják a gyerekek, citerára. Bartók ott hibázott, nem mintha kritizálni merném, hogy operaénekesnővel Basilides Máriával énekeltette a népdalaimat, így szalasztotta el a lehetőséget, amit nekünk kell megragadnunk. Ne áltassuk magunkat...

TÁRSASÁG

Óh ne, óh ne...

CSOÓRI

...európai kultúra nem táplálja Pakisztánt. A világ háromnegyed része nem tud írni, sem olvasni! Hogy fogunk mi bekapcsolódni a vérkeringésükbe, ha úgy hozza a sorja?! Vigyázat, holnapután Afrikával kell felvenni a kapcsolatot! Azért, hogy mi, magyarok le ne maradjunk és ki ne maradjunk az egészből, azért. Én, szegény parasztok gyermeke... (kifulladás)
Nekem muszáj.

TÁRSASÁG

(érthetetlen lelkifurdalással) Sándorkám, igazad van. Már látjuk, de tényleg.

Ezután ugattam én, Kádár elvtárs. Régen hozzád beszélek, ha nem vetted volna észre. Elejétől neked szól minden szavam, te vagy itt az egyetlen létező, aki valóban létezel. Remélem, még megismered a hangom, bár nem olyan cérnavékony már, mint kilenc éves koromban, mikor a Proletár Fiú Versét szavaltam egy párhelyiségben magnetofonra, de mintha te is ott lettél volna, mert én a te hangod mindig megismerem. Az ember magáról nem tud jó paródiát írni, próbálkozom azzal, amire emlékszem: 1977. március 19-én Horgas-Levendélék lakásán én valami ilyesmit mondtam, merő retorika:

KORNIS

Úgy látom, itt mindenkinek több illúziója van, mint nekem, holott én tapasztalatlanabb és sokkal éretlenebb is vagyok azoknál, akik előttem nyilatkoztak. Előre bocsánatot kérek, hogy szubjektíve beszélek. Csoóri Sándor abban reménykedik, hogy a magyarság a népművészet ladikján majd lecsoroghat a tengerig, Értől az Óceánig, meghúzódhat népművészete mint kulturája ladikján, ahogy Noé bárkáján az állatok, átvészelné az új Özönvizet. A végén aztán az eső eláll, a magyarság reprezentatív maradéka partra szédeleg. Győztünk! Keblére ölelheti megmaradó népünket, a hagyományörző túlélőket a világ magmaradt népeinek széles táborára!

CSOÓRI

(felugrik) Ne gúnyolódjunk, kérem. Ez az életem!

TÁRSASÁG

(néfrontosan) Nem ironizál, talán rosszul fejezi ki magát, de nem téged akar megbántani, hidd el.

KORNIS

Hát én nem tudom. Népművészet, ezen paraszti kultúrhagyományok rendszerét szokás érteni, a XX. század falán faramuci cucc. Minél originalisabb, annál giccsesebb. Auschwitzból meg Kolimából jövet, baktatva az úton hazafelé, helyénvaló a kérdés: hogy kerül a csizma az asztalra. Nem takar a holtakat a kizsírozott szára? Ez a kanásztánc új jellegzetesen pesti sikk és belvárosi művelődési ház igazgatók álma. A népségből a nép fia salakmotor-versenyzésről álmodik ma már Nevet, ha látja a csüdüngölő hivatalnok-csemetéket. Lehet, hogy tévedek..

Mondtam nekik.

Szabadkoztam gyáván.

S folytattam, amit elkezdtem:

A NÉPI ÉRTÉKEK divatossá tett kultusza egy cinikus elnyomás kulturpolitikájának eszköze. Úgyszólván mentőöve. A marxista-leninista ideológia nem szült közösségi morált, „haladó” etikát. Semmiféle etikát nem szült. Államunk veszélyben érzi magát; glóriája kopik, tehát valláserkölcsei nevelés helyett – ami rendben lehetne – mit? Tartalmatlan nacionalizmust, saját kiszerelesben: SZOCIALISTA HAZAFIUSÁG – levesport! Mészöly Miklós is egyetért Csoóri Sándorral, ha jól értettem, abban, hogy valaha létezett egészséges magyarság-tudat, de már sajnos nincsen, „belgák” lettünk, semmilyen ország, vívizű kultúra, mintha nem is lenne. Egyetértek, bár nem emlékszem olyan poéta-Magyarországra, amely ne épp így panaszkodott volna – kinek is az állapotán. Az írók Magyarországa mindig LENNI akar, míg a másik, az igazi, folyamatosan VAN. Megkerülhetetlen és borzalmas. Ma is. Valódi házak, jól működő emberek, súlyos hivatalok. Ez egy hullavilág, amiről senki se hajlandó tudomást venni. Helyette falvédő-fogalmak – MAGYAR PARASZT, ZSIDÓ VIRCSAFT, CSALÓDOTT KOMMUNISTA –, szolgálnak a célra hogy a kívánatos TEENDŐK és a gipszízű TÉNYEK közötti hézag fel ne tűnjön. Az ideák romjait kellene elhordani innen, hogy végre kitessek, mi van alatta. Van-e még valami?

Vagy már nincsen semmi?

Nem vagyok sem magyar, sem zsidó, se haladó értelmiségi. Én az vagyok, akiket a körülmények a világrajövele óta nyílt, vagy takaréokra állított terrorral akadályoznak abban, hogy értelmesen éljen. Az vagyok, akit itt nap mint nap megaláznak, és nem haladok sehova, hanem egyhelyben toporogva dühöngök természetlenül pocsekba menő éveim miatt. Undorodom a Szavak Magyarországtól. Mészöly Miklósnak ügyvédhez kell rohanni, mielőtt egy Tibi csokoládéval koronázott díj lehetőségéről beszélgetésbe elegyedne a barátaival?! Az én nemzedékem elmerül a Nagy Takonyban, lassan bele is fullad, de a most-kamaszok, az eleve-üresek, akik majd évek vagy évtizedek múlva jutnak el a nagy kérdésig, hogy itt hiteles értéket létrehozni hogy lehet, azt már most is megkérdezhetnék maguktól, ha mégis, kinek tegyék? Hol a nemzet? A táncház-mozgalom?

Az objektív gondolkodású író közbekérdez: Ki vagy te?

Prózát írok mondom, Kornis néven publikálok, Kertészként rendezek. M. M. bólogat: Aha. No, folytasd... Nem szakított félbe.

Én meg...

Zagylváltam tovább. Ilyesmiket, meg ehhez hasonlókat.

Kádár elvtárs, te bizonyára megértesz. *Magyar* vagyok, naná, papírom van róla, '49-ben nálatok születtem, aztán elfogadtam mindent, amit adtatok, állami bölcsődét, Inota-csokoládét, apámnak, anyámnak a kulimunkahelyet, hallgattam az Esti Krónikádat és vasárnap délutonként a Szívküldidet, néztelek, nézlek, nézmem kell téged: tévében, tribünön, nyitott gépkocsiban, Hruscsovval, Hruscsov nélkül. Tátott szájjal bámultalak mindig. Most is kénytelen vagyok téged meg téged számba venni, viszonyom van hozzád: magyar vagyok. De *zsidó* is vagyok, megöltek tetemében kikelt poronty. Ez az ország EGY HULLA – én meg benne! De nincs étvágyam magamra. Mióta élek, éhkoppon viszolygok. Ki ez a magára hagyottan bűzhödő tetem, akivel engem kedvtelve azonosíthat bárki? De épp mivel taszít idegennek vélt sorsom, ragaszkodom hozzá, és belefészkelek a Temetetlenbe, hadd legyen rikitó. Ez a cselekvésem azok helyett, akik el nem temetik, nem temethetik: a Weisz néni helyett, szaki bácsik helyett, Gomulka meg Kádár és más elvtársak helyett Mindegy, tovább ezt nem magyarázom. Neked legyen zsidó Kádár elvtárs. Nem létező személyemet ez a jelző, fogadjunk, hogy előtted máris lehetségessé kozmetikázta.

Ami végül *haladó értelmiségi* mivoltom illeti: ez a jelző 1917 óta nem jelent az égvilágon semmit, szabad viszont a leghülyébbeknek, akiket így becéznek, képzelegni róla: felőletek eleve omló gát, gyöngécske, tehetetlen nyüzsgés; innen pedig, az én szememben pedig terror idején halál, békében árulás; most militáns illem és modor, érzelmes emlékezők egymást melengető gyülekezete. Hát persze hogy haladó értelmiségi vagyok! Ha nem volnék, már tudnám, itt mi a dolgom. Szolzsenyicin írja; a “Gulág-Szigetcsoport” legszebb mondatai; biztosan ismered őket, szakmai ártalom: “Nem, VELETEK mi nem vagyunk forradalom! Nem, VELETEK mi nem vagyunk oroszok! Nem, VELETEK mi nem vagyunk kommunisták!”

Csak az alanyokat kell kicserélnem:

Forradalom helyett *irodalom*. Oroszok helyett *magyarok*. Kommunisták helyett *értelmiségi baloldaliak*.

Tanulságos csere.

A magyar haladó értelmiség beretvált pofájú, pletykás civil. Örök lébecoló az örök hátszágban. Semmit se tud, ám mindenről ítél; sose volt érdemeit hangoztatja, amelyekre Neked, úgymond tekintettel kellene lenned, mielőtt őket hadadba soroznád. Felesleges, de figyelmeztetek: ne higgy nekik, okos Kádár János.

56 az adu – de azt a lapot csalták.

Hasadt lelkű bolsevikok és azúthenger alól feltápászkodó lakosság őrző menete elé az utolsó pillanatban toppant a magától mocskos értelmiség, megannyi Macbeth, hogy megkapaszkodjék a lobogót tartó botban. A provincia felkelését az imperium hamar leverte, mi mást tehetett volna, de akiket nem kötöttél fel, nem börtönöztél be, a halottakért nem mentek lángsírba, sőt.

Hát ezt Te is tudod. '62-ben már lóversenyeztek, '66-ban meg már nyilvánosság előtt döngethették a mellük és azóta is felnyalják azt a harminc tallért, magukénak tulajdonítva egy néma ország minden szenvedését, a legvidámabb barakkban a nemzeti kussot, ami lehetővé tette a holtak temetésének elmaradását. De mióta! *Arról a dologról* nem beszélnek.

Illedelmesek. “Börtöneim”-no persze. “Halottak Királya”- szép. „Tyuhahé, rókaprém.... -”
Nem tudom őket megkülönböztetni. Te is mennyit szenvedtél, ugyebár...

Ide én nem jövök, nadrágféken csúszva se! Ide nekem nincs kedvem se surranni, se betolakodni.

Kéne pedig.

Azt mondják, aki nem jelenik meg, NINCS.

Legyek

Hogyan legyek, hogy köztük ne legyek?

Ötórai tea a beton-szalomban.

Új és régi potyázók pirosfehérzöld szendvicset rágicsálnak.

De a háziasszony nyugodt: ma is kivan a létszám.

Mi lesz Bú Bandival?

Egyáltalán nem hiányzom. Megesz a fene.

Kiküldtél, Kádár elvtárs. Itt vagyok.

(1977)

Folytatjuk.

Illúziók közötti párbeszéd // Interjú Jenei Anita festőművésszel

Interjút készített: Géczi Lajos

Jenei Anita a szerbiai Belgrádban született. A Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán végzett festőművészként és képzőművész-tanárként. Mestere Dr. Ernst András festőművész volt. Számos csoportos kiállításon vesz részt, többek között: a Három Hét Galéria szervezésében a TIK-TAK-on (2023); a Zsdrál Art Galéria művészeként Isztambulban az ARTCONTACT-on; illetve a S/ALON-on (2024). Egyéni kiállítása volt *Pulzáló síkok* címmel a Három Hét Galériában (2023). Elnyerte a Tolvaly Ernő Festészeti Díjat, első helyezést ért el az OMDK Művészettudományi Szekciójában, a RATI Érkekeken, és a Fundamenta Amadeus Alkotói Díján. Kortárs művészeti aukciók és vásárok résztvevője.

Anita szerint az optikai csalódások és az illúziók állnak hozzá a legközelebb, amelyek új aspektust nyitnak a kortárs vizualitás területén. Erősen ragaszkodik a geometriához, mellyel a mozgások szabályos vonalakban és egyszerű formákban jelennek meg. Képeit általában számkódokkal látja el, amelyek jelentését a nézőre bízta.

Inspirációt az op-art előfutáraként ismert Bridget Riley angol festőnő és a japán Yayoi Kusama munkáiból merít, de megihletti a pécsi születésű francia művész, Victor Vasarely munkássága is. Anita kiállításainak a Zsdrál Kortárs Művészeti Galéria ad otthont 2023 óta.

1. Mi készített arra, hogy ebben a geometrikus világrendbe építkezz? Mestered, Ernst András milyen javaslatokkal látott el?

Mindhárom alkotó meghatározó számomra, de ha választanom kellene, Victor Vasarely hatása a legerőteljesebb. Nemcsak formai értelemben, hanem gondolkodásmódjában is. Az a hit, hogy a vizualitásnak rendszerszintű, univerzális nyelve lehet, nagyon közel áll hozzám. Bridget Riley a ritmus és a mozgás érzékeny, szinte zenei kezelésével hatott rám, míg Yayoi Kusama ismétlés- és végtelenélménye inkább mentális, pszichológiai szinten inspirál. Az én „vibráló világrendem” ezeknek a hatásoknak egy személyes szűrőn átszűrt metszete.

2. Pécs városa idén Vasarely születésnek 120. évfordulóját ünnepli. Hogyan látod a saját helyedet a pécsi képzőművészeti hagyományok – különösen Victor Vasarely öröksége – és a modern, kortárs vizuális törekvések között?

Pécs különleges közeg: egyszerre erős hagyományokra épülő és nyitott, kísérletező város. Victor Vasarely öröksége nem lezárt fejezet számomra, hanem egy élő gondolkodási alap, amely újra és újra aktualizálható. Saját munkáimat egyfajta átmeneti térben látom: tiszteletben tartják a pécsi geometrikus és konstruktív hagyományokat, ugyanakkor reflektálnak a kortárs vizuális túlterheltségre, digitális mintázatokra és a mentális állapotokra. Nem újraformálni szeretném Vasarelyt, hanem párbeszédbe lépni vele a jelen vizuális nyelvén.

3. Várható-e, hogy a szigorú geometrikus formavilágot valaha felváltják a lágyabb, organikusabb alakzatok, vagy a matematika és a rend marad továbbra is a fő vezérvonalad?

A matematika és a rend alapvető vezérfonalam marad, de nem kizárólagos értelemben. Egyre inkább érdekel, hogyan lehet a szigorú rendszereket finoman „megbillenteni”, miként tud megjelenni bennük a törékenység, az elmozdulás vagy akár az organikus érzet. Nem váltásban gondolkodom, hanem rétegződésben. Elképzelhető, hogy a jövőben lágyabb ritmusok, organikusabb áramlások jelennek meg a munkáimban, de mindig egy jól meghatározott struktúrában belül.

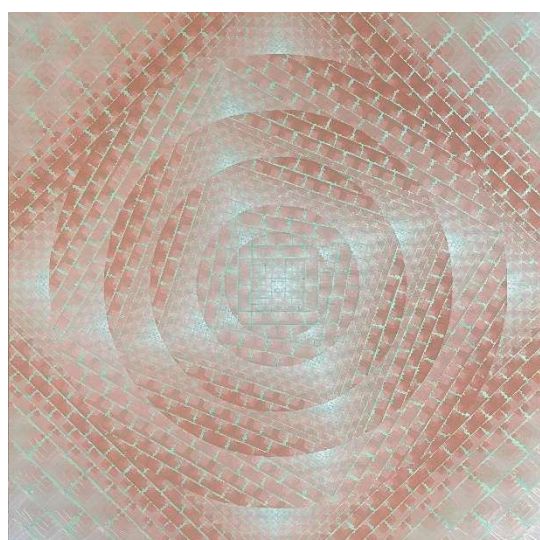
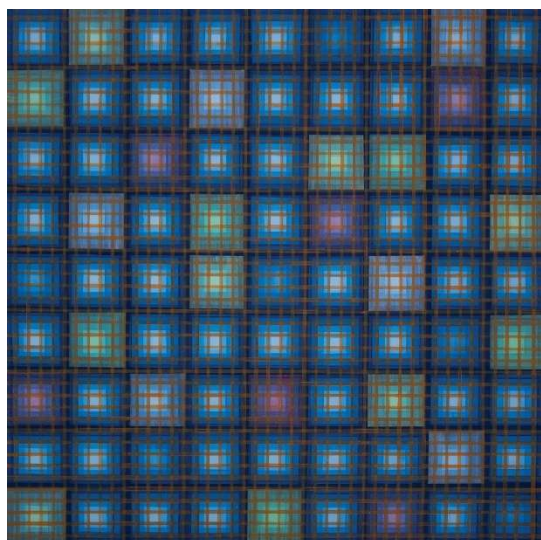
5. Milyen visszhangot váltott ki az első önálló kiállításod a Három Hét Galériában?

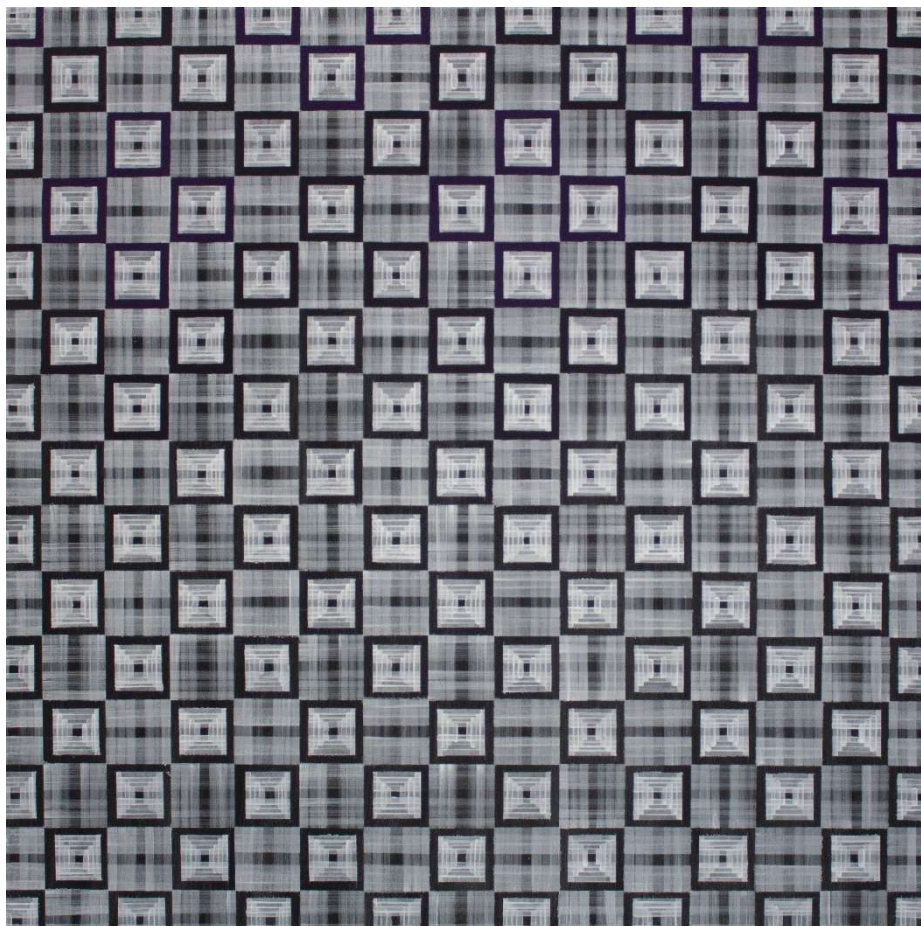
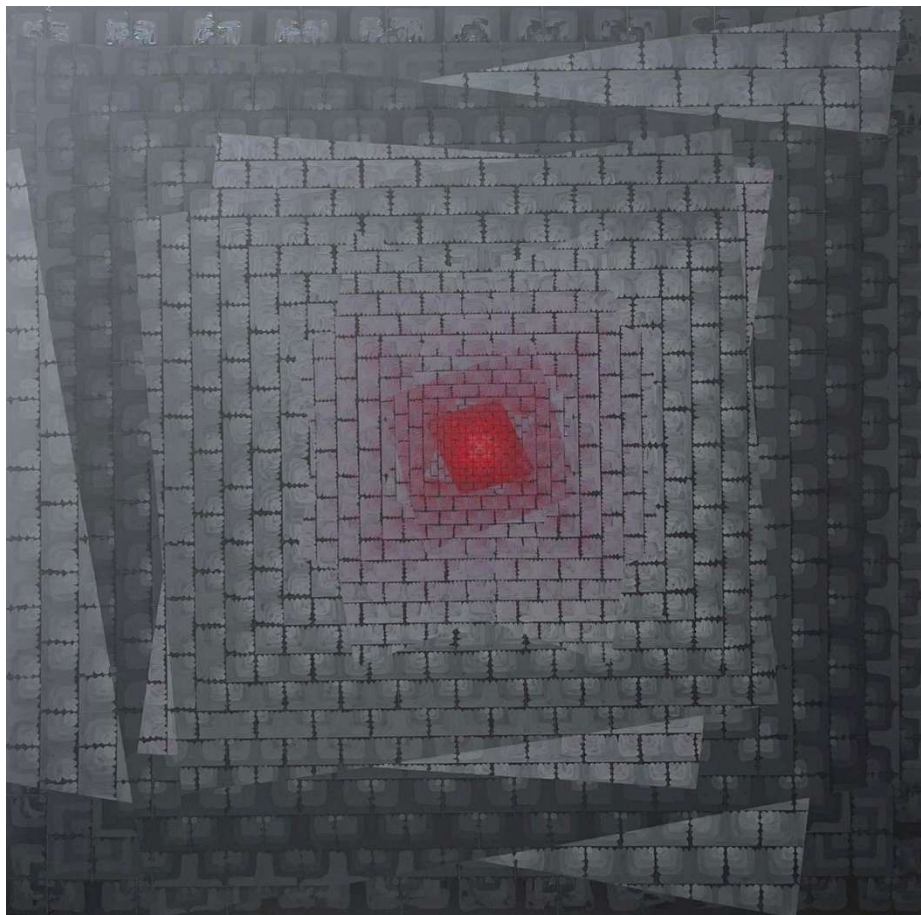
A Három Hét Galéria kiállítása számomra mérföldkő volt. A visszajelzések megerősítettek abban, hogy a geometrikus absztrakció nem hideg vagy elidegenítő, hanem képes érzelmi reakciókat kiváltani. Többen említették a képek „pulzáló”, „rezgő” jellegét, ami különösen fontos számomra, mert pontosan ezt az élményt szerettem volna megerősíteni. A szakmai és a laikus közönség reakciói egyaránt pozitívak voltak, ami megerősített abban, hogy ez a vizuális nyelv képes hidat képezni elmélet és érzékelés között.

6. Hogyan kerültél kapcsolatba a Zsdrál Art Művészeti Galériával?

A kapcsolat jóval korábbra nyúlik vissza, mint maga az együttműködés. Amikor elnyertem a Fundamenta Amadeus Alkotói Díjat, a díjat a Zsdrál Art Művészeti Galéria vezetője, Zsdrál Márkó adta át. Már akkor szóvá tette, hogy erősnek és ígéretesnek tartja a munkáimat, és elkérte a portfóliómat. Harmadéves egyetemistaként ez hatalmas visszajelzés volt számomra, óriási öröm és megerősítés. Ezt követően egy évig nem történt semmi. Később az Art Market Budapest alkalmával tudatos döntést hoztam: odamentem Zsdrál standjához, és bátorságot gyűjtve megszólítottam Márkót. Megkérdeztem, emlékszik-e rám egy év távlatából, és hogy lenne-e nyitottság a közös munkára. Egy héttel később már a műtermemben ültünk, és aláírtuk az együttműködési szerződést.

Ez a történet számomra nemcsak egy szakmai fordulópont, hanem fontos személyes tanulság is. Néha valóban szükség van arra, hogy az ember merjen kezdeményezni, és a saját kezébe vegye a sorsát. Ez az együttműködés így nemcsak lehetőségként, hanem tudatos döntésként is meghatározó része lett az alkotói utamnak.

FILM

Szigorúan ellenőrzött vonatok

Korábban láttam már Jiří Menzel filmeket, ezért úgy gondoltam, ez az alkotás is hasonlóan tetszeni fog, mint az előzőek. A Sörgyári capriccio vagy az Az én kis falum című filmek kifejezetten megmaradtak az emlékezetemben; sajátos, egyszerűnek tűnő történetek, a különnek mondható karakterek, az idétlen történetek mellett a súlyos és fontos üzenetek, tanulságok bemutatása. Menzel keserűes vígjátékai a cseh társadalom hétköznapi megpróbáltatásait, életkörülményeit mutatják be a 20. század idején humoros, olykor groteszk módon. Azt, hogy a kisemberek hogyan próbálnak túlélni az életben, hogyan alakulnak a kapcsolataik és hogyan birkóznak meg elnyomottakként a rendszer és a bürokrácia hatalmával szemben. Alapvetően a filmjei kifejezetten szórakoztatóak, megmosolyogtatják a nézőt, azonban ott motoszkál egyfajta melankólia, egy keserű szájjíz, amit lehetetlen nem érezni. A szereplők és a körülmények szatirikusan ábrázolt eseményei mögött ott van a szomorú valóság árnyéka, amit a rendező humorral bagatellizál el.

A Szigorúan ellenőrzött vonatok című alkotás 1966-ban készült Bohumil Hrabal, a cseh irodalom kiemelkedő írójának kisregénye alapján, a történet pedig a német megszállás alatti Csehszlovákiában, a második világháború utolsó napjaiban játszódik egy kisvárosban. A film főszereplője Milos segédforgalmista, aki újonnan kezd dolgozni a vasútállomáson Tapicska forgalmista mellett, aki egy igazi szoknyavadász és ellenálló, magasról tesz a szabályokra és természetesen a németekre. További szereplő például Max, az állomásfőnök, akinek a karakterét legjobban talán úgy tudnám jellemezni, mint „kakas a szemétdombon”. Bugyuta jellemével szemben igyekszik fontosnak beállítani magát, és tartani annak látszatát, milyen nagy feladat az övé. Számára a rang, példamutatás, az erkölcs, a németek és a felsőbb vezetés parancsai elengedhetetlenek, eközben pedig igen féltékeny Tapicska forgalmista szexuális életére. Ezen a szereplőn keresztül jól mutatja be a film, hogy az egyszerű kisemberek milyen könnyen lekenyerezhetőek, ha hatalmat kapnak. Zednicek tanácsnok, a rendszer és a Führer hű alattvalója büszkén vázolja fel a kis vasutas brigádnak a dicső német erők stratégiai lépéseit – amik melleleg kudarcot vallottak. Továbbá figyelmezteti őket, hogy minden, rendszert sértő ballépés súlyos következményekkel jár, kiemeli, hogy német barátaink a béke hírnökei. Majd hangsúlyozza: „*Különös figyelmet fordítsanak a szigorúan ellenőrzött szerelvényekre!*”. Az állomáson semmi érdekes nem történik; nap mint nap haladnak át különböző szerelvények, mígnem egy napon megérkezik az a bizonyos *nagyon* szigorúan ellenőrzött, amivel Tapicskának tervei vannak.

„*Nevezetes család vagyunk.*” Ezt a jelenetet nézőként érdemes lehet megjegyezni a filmben. Milos családja nem éppen példát mutató hírnévvel vonult be a kisváros történelmébe. A film elején, amikor Milos bemutatkozik, mesél a családjáról; dédapjáról, nagyapjáról, akikben az volt a közös, hogy igen szerencsétlen, mondhatni banális okból kifolyólag haltak meg. Apja mozdonyvezető volt, aki korán nyugdíjba ment és azóta csak lógatja a lábát. A

családi hírnév pedig onnan ered, hogy mindenkit munkakerülőnek tartott az egész város, akik nem csináltak az égvilágon semmit, amiért meg kellett volna dolgozni. Ez egy logikus keretet ad a filmnek, ami a végén értelmet ad az egész cselekménynek. Felmerül a kérdés: Milos tovább viszi ezt a családi hagyományt?

A történetet Milos szemszögéből látjuk, ahogyan érzékeli az eseményeket. Egy fiatal, vékony, ártatlan, esetlen, félénk fiú, aki, lelkiismeretesen végzi a munkáját, szorgalmas, ugyanakkor nem tudja pontosan, mihez kezdjen magával. Annyi biztos, hogy szerelmes Másába, a kalauz lányba. Milos sosem volt korábban lánnyal, nem tudja, mit kellene csinálnia, minek kellene történnie. Menzel a filmben központi témának állítja be az erotika, a szüzesség elvesztésének kérdését, mint a felnőtt férfivá válás feltételét. A jelenetek ugyanakkor nem tolakodóak és nem naturalista módon mutatják be a szexualitást, inkább érzéken és utalások által. Milos szüzességének elvesztésére tett kísérletei kudarcba fulladnak, mivel nem tudja teljesíteni a férfiszereppel kapcsolatos elvárásokat. A sikertelenség mély depresszióhoz vezet, amely végül öngyilkossági kísérletbe torkollik. Számára az idilli szerelem elképzelhetetlen a nemi beteljesülés nélkül. Mindaddig ebben a hitben él, amíg Mása egy alkalommal egyértelműen többet nem vár el tőle. Amikor a lány döbbenetesen szembesül a fiú tehetetlenségével, Milosban is tudatosul, hogy a pusztá hódítás nem elegendő: a kapcsolat testi dimenziója nélkül nem érezheti magát teljes értékű férfinak. A szégyen és a szorongás ezt követően oly mértékben elhatalmasodik rajta, hogy az öngyilkosság tűnik számára az egyetlen kiútnak. Bár az impotencia mögött biológiai okok is állhatnak, a háború okozta feszültség és bizonytalanság is hozzájárulhatott ahhoz, hogy ez a jelenség a korszak fiatal férfiai körében nem számított rendkívülinek. A szorongást fokozta Milos esetében, hogy forgalmista társa nap mint nap nőkkel hempergett az állomásfőnök csodálatos osztrák kanapéján, és kérdezgette a fiút, hogy „A te kis Másád milyen?“, amire Milos csak annyit felelt: „Rendes.” Érdekes párhuzam a film cselekményében, hogy az intimitás a film egyik fő témája, miközben a háttérben zajlik a háború és az ezzel járó borús hangulat. A szexualitás és az ezzel járó szorongás és fizikai tünetek egy igazi tabu tematika, amiről nem szívesen beszél senki mással, sőt inkább az ember szégyenből sem akar róla kitérni. A világháborúk idején sok volt a nemi erőszakról és a kiégett katonák szexuális elvonási tüneteiről beszámoló eset. A filmben megjelenített impotencia jelenség ennek a kaotikus időszaknak a másik oldaláról közelíti meg a szexualitást és a nemi vágyak, ösztönök hiányát. A háború egyrészt az emberből képes kihozni az „ösztönlényt”, olyannyira, hogy elszabadul és zabolátlan módon tombol, másrészt ennek az ösztönös fizikai váagnak a hiánya léphet fel, akár a lélek hasadása, az instabil, bizonytalan életkörülmények miatt. Milos esetében a teljesítési stressz okozta nyomás, a csalódás és a visszautasítás fokozza ezt az állapotot, ami a fiú szerint valóságos kudarc, betegség, egy igazi szégyenfolt az életében.

Milos egyértelműen nem egy tipikus főhős, inkább Tapicskát nevezhetnénk annak, aki lázad és ki akar törni a németek karmai közül. Tapasztalt, magabiztos, de ellenszenvenné teszi a nőzős, nemtörődöm és arrogáns jelleme. Emiatt nevezhetjük inkább antihősnek. Milost nem éppen érdekli a politika, valójában nem is ért hozzá, és nem tudja pontosan mi lenne a dolga egy ellenállónak. A film nagy részében egy élet célja van: le kell feküdnie egy nővel, hogy igazi férfi lehessen. Ám a sok csalódás miatt elmegy az életkedve, mígnem egy váratlan helyzetben egy nála jóval idősebb nő – aki hírt hoz a cseh ellenállóktól – megsajnálja és segít neki beteljesülni a vágyát. Milos ezek után megváltozik és beszáll Tapicska tervébe, hogy a bizonyos német fegyverszállító, szigorúan ellenőrzött vonatot felrobbantsák. Az ezt megelőző központi

konfliktus akkor csúcsosodik ki, amikor botrányos zaklatás vádjával előállítják Tapicska forgalmistát, aki egy lány fenekére, – egy forró légyott alkalmával – jó nagy vasúti pecsétet nyomott. A banális ügy kihallgatása közben, a cseh ellenállók által kisütött terv végrehajtása a kis Milosra hárul, aki egy szerencsétlen áldozat meghozatalával végül igazi hőssé válik.

A film 1966-ban készült, történelmi kontextusba helyezve, közel járunk az 1968-as Prágai tavaszhoz, a csehek reformkísérletéhez. Menzel a filmben bizonyos rejtett utalásokon keresztül üzent, hogy a cseh társadalomban változások történhetnek, és van remény kitörni az elnyomásból. Ekkor még nem tudta, hogy a reformok nem fognak megvalósulni. A Prágai tavasz eltiprása után, az addigra már híres rendező, és más újhullámos alkotó filmjei is betiltásra kerültek, például a Pacsirták cérnaszálon, Menzel akkor készült alkotása.

A Szigorúan ellenőrzött vonatok egy figyelemreméltó alkotás, amit mindenképpen érdemes legalább egyszer megnézni, már csak azért is, mert 1968-ban a legjobb idegen nyelvű film kategóriában Oscar-díjban részesült. A film vizuális világát is kiemelném. Az alkotás fekete fehér, és télen játszódik, de ennek ellenére lebilincselő és esztétikusan megkomponált képeket láthatunk a filmben. Érzékelhető a háború melankóliája, az üresség, ugyanakkor a korabeli állomás mindennapjait, eszközeit, tárgyait és bútorait is bemutatja, illetve betekintést nyerhetünk a 20. századi kelet-közép európai életkörülményekbe is. Érdekesség, hogy a Loděnice vasútállomáson, ahol a filmet forgatták, megtalálható néhány kiállított kép, ami a filmről emlékezik meg. Azon túl, hogy az alkotás komikus és dúskál a szatirikus, helyenként provokatív humorban, sok elgondolkodtató üzenetet hordoz, amivel talán mi, nézők is tudunk azonosulni, vagy együttérezni.

SPEKTRUM

Szőnyi Judit

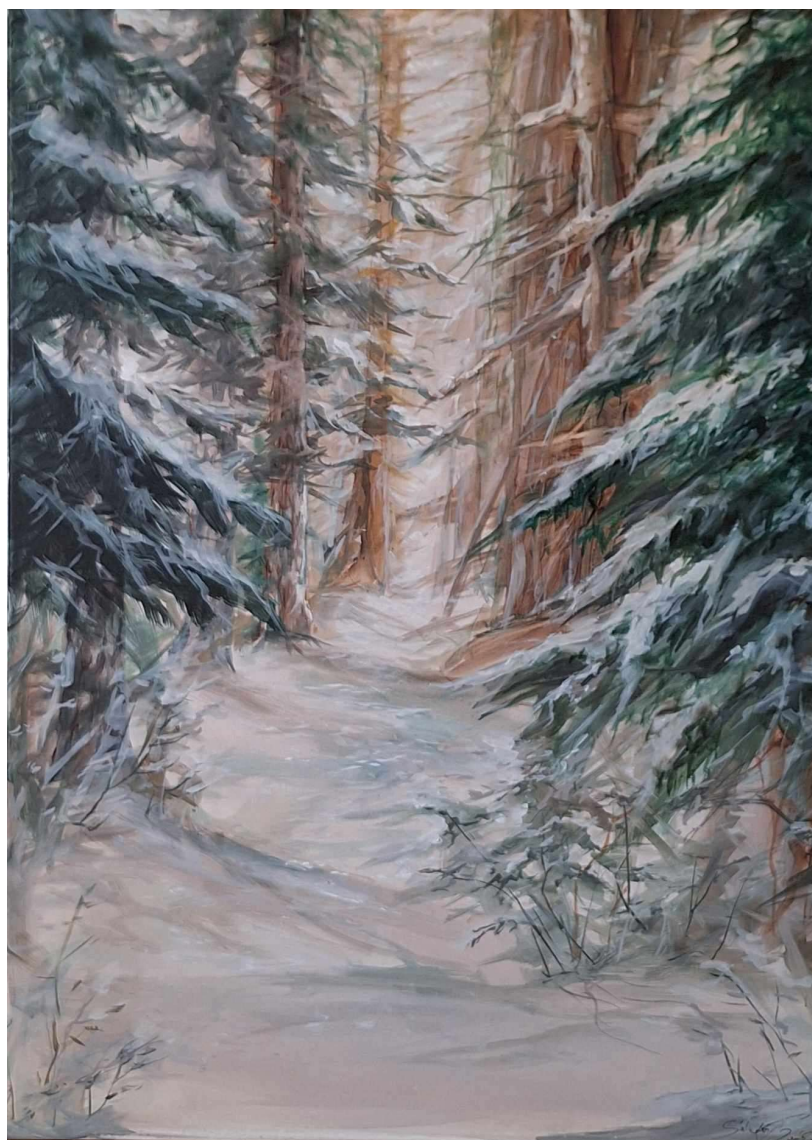
Szezonális lepel

Tél. Elmúlás. Erodálódás. Leplezés. Élet. Védelem. Maszkok. Elfojtott személyiségrészek. A jelentés nyitott – a fotó a néző asszociációiban kap értelmet.

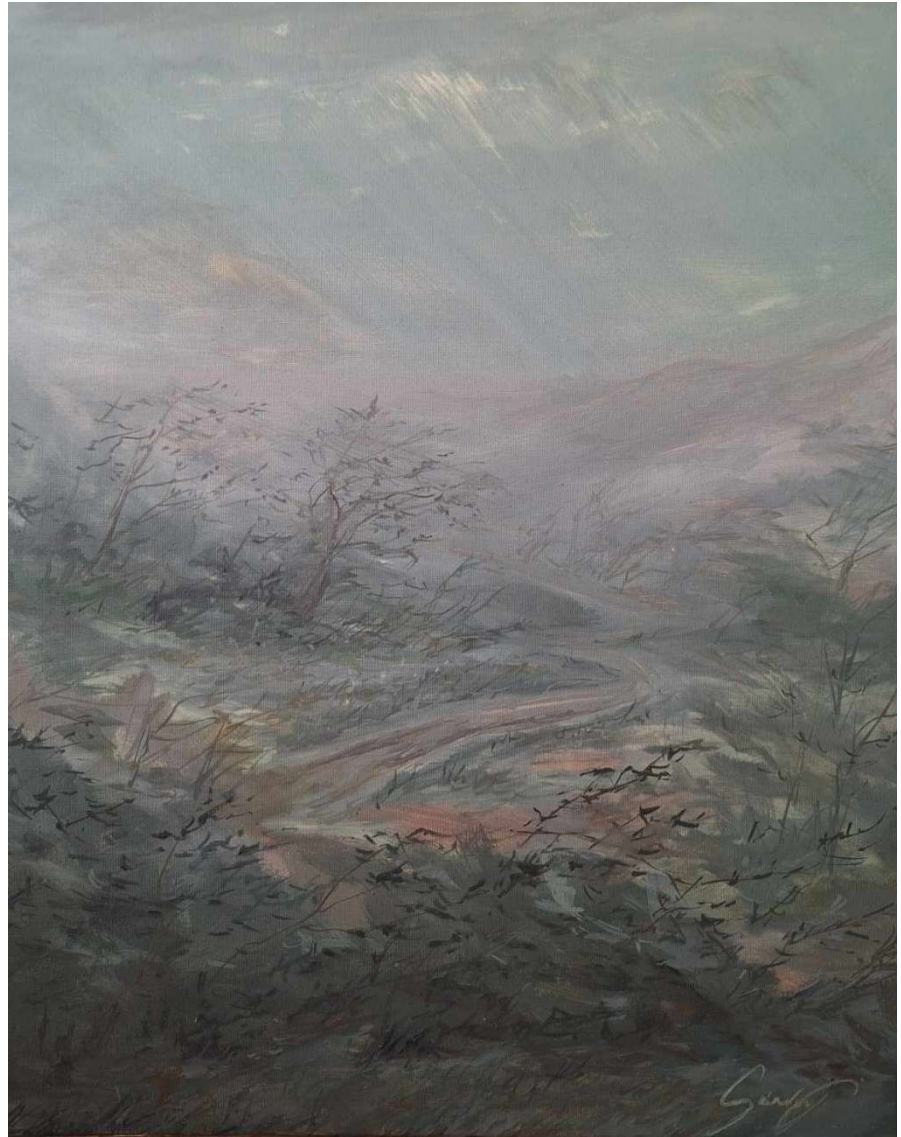
Sándorfi Zsóka

Olajfestmény-sorozat

Hajdú Lilla Réka

Ágyazódás sorozat

A sorozatot digitálisan, Adobe Illustrator programban készítettem. A kilencrészes sorozatból a negyedik, ötödik és hatodik darab látható, amelyek címe: Ágyazódás. Az illusztrációk központi témája a zsigeri elemek megfogalmazása, annak bemutatása, hogy milyen mélyen gyökereznek bennünk.

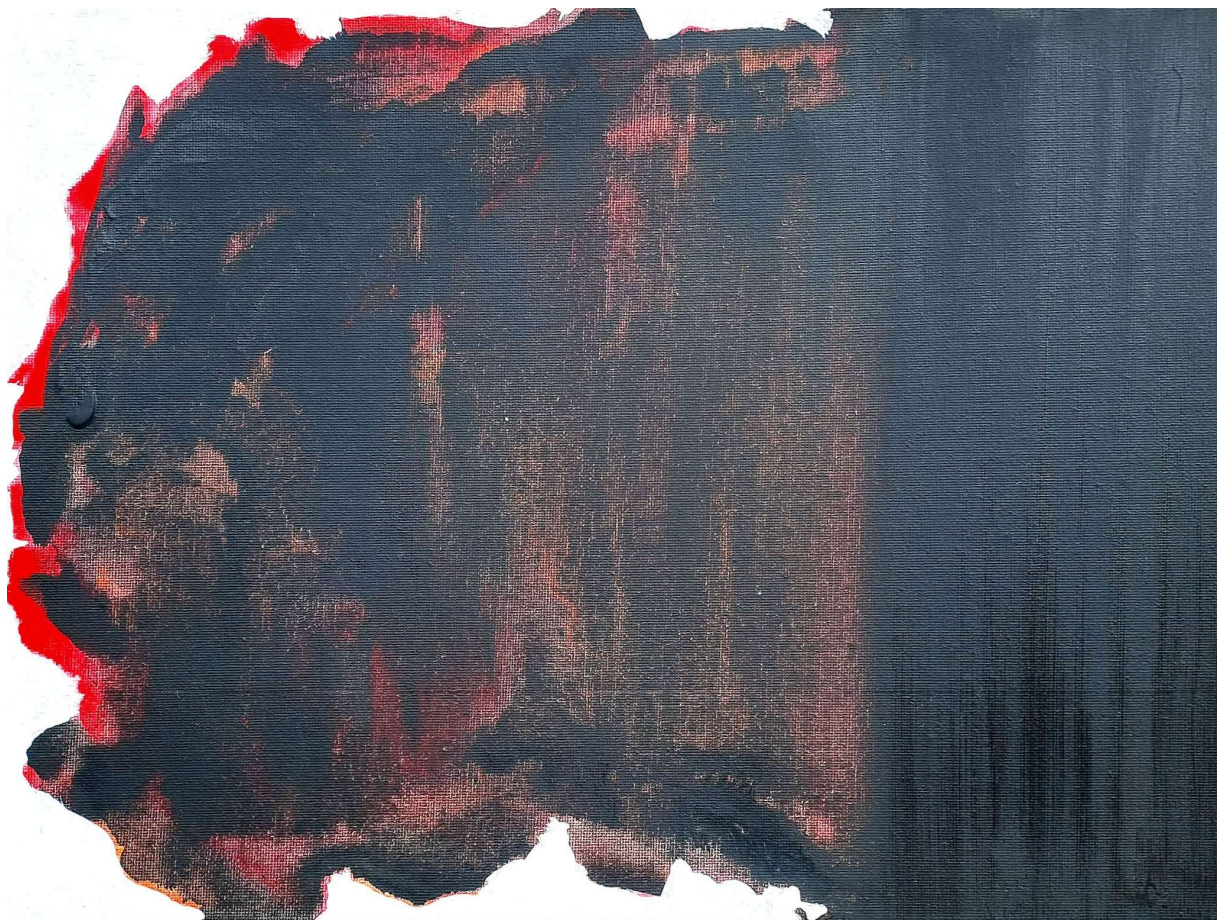
Metamorphosis-sorozat 1-7.

A Metamorphosis-sorozat egy bizonyos átalakulásról, átváltozásról számol be a nézőnek. A metamorfózis görög eredetű szó, amely drasztikusabb, radikálisabb változást jelent. Az átváltozás a természet biológiájában, az ókori mitológiákban, valamint a művészetekben és a szépirodalomban egyaránt megjelenik.

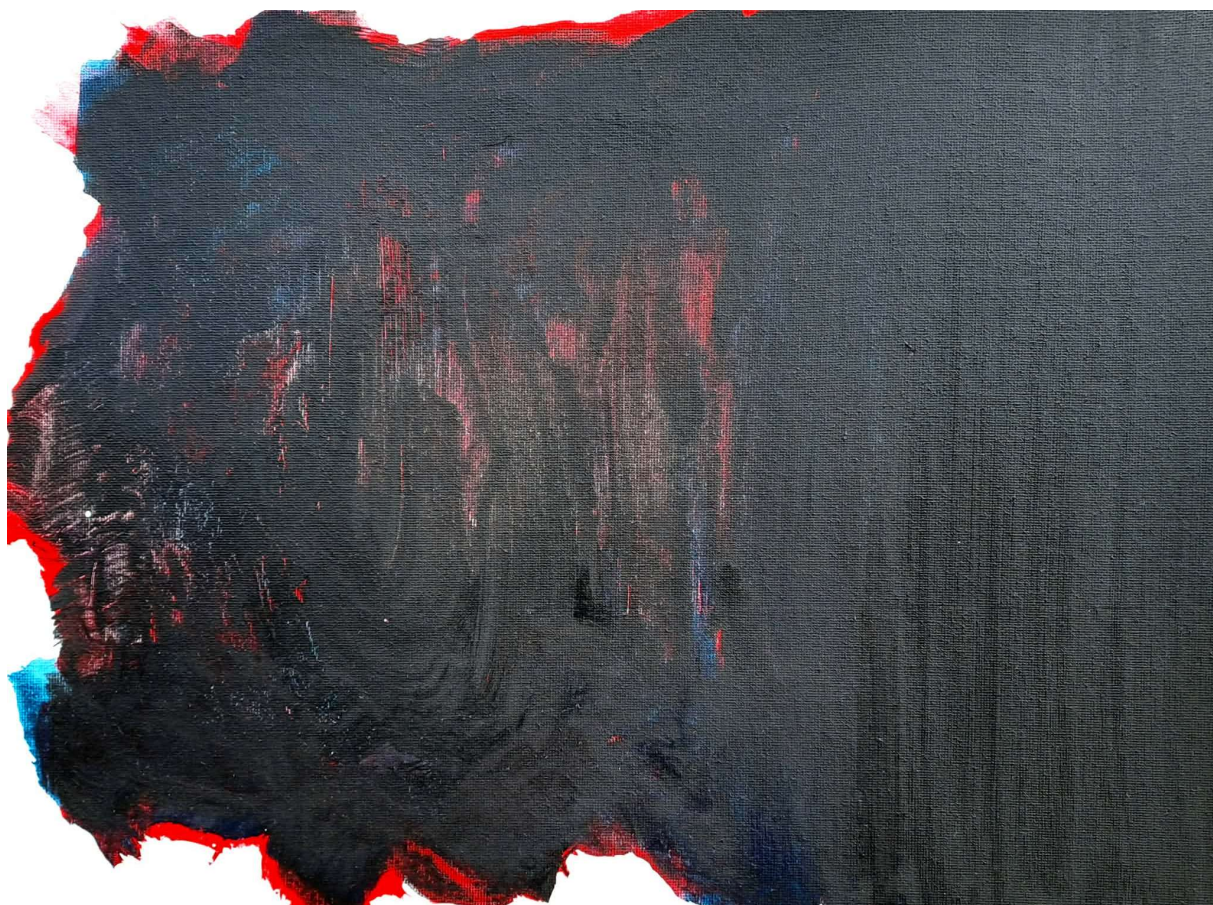
A Metamorphosis-sorozat a meleg színekből indul, ahonnan végül eljut a hideg színekig. A sorozatban megfigyelhető, hogy gesztusszerű ecsetkezelést alkalmaztam, ezáltal a kasírozott vászon felülete érdekesebb vált. Maurice-Merelau Ponty, A Látható és Láthatatlan c. művében beszámol a "világ húsának" jelentőségéről: röviden összefoglalja, hogy az emberi test és a világ ugyanabból az elemi anyagból áll össze, így megszűnik a szubjektum és az objektum kettősége.

Az alkotást két mezőre bontottam: először a kiválasztott elsődleges és másodlagos színeket kentem fel a vászon felületére, a fekete színnel egyetemben. Száradás után egy vizetett fekete festékkel finoman rámentem, fontos volt, hogy az adott színek láthatóságát megőrizsem, miközben egyensúlyba kerülnek a fekete mélységével.

KORTÁRS MŰVÉSZET? KALEIDOSZKÓP.

Kövess minket Instagramon és Facebookon, hogy ne maradj le friss megjelenéseinkről és híreinkről. Hallgasd podcast adásainkat és interjúinkat. Ha fontos számodra a független irodalmi munka, támogass minket Patreonon.

Mindent megtalálsz a www.kaleidoszkopfolyoirat.com oldalon.

